

Małgorzata Trentowska

WZORCOWY PLAN KONT DLA FIRM

z komentarzem

**Księgowania
od A do Z**

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

PUBLIKACJĘ POLECA

INFORLEX

RACHUNKOWOŚĆ

Profesjonalnie ludzkim językiem

inforlex.pl

WZORCOWY PLAN KONT DLA FIRM

z komentarzem

Małgorzata Trentowska

WZORCOWY PLAN KONT DLA FIRM

z komentarzem

ZaŁ. R. Pięrkowski w 1987 r.

Prezes Zarządu
Ryszard Pieńkowski

Dyrektor Centrum Wydawniczego
Marzena Nikiel

Zespół redakcyjny:
Radosław Stępień – redaktor prowadzący
Jolanta Bugaj – korekta
Edyta Wojtecka – redaktor graficzny

Publikację polecają eksperci

© Copyright by INFOR PL S.A.
Warszawa 2019

INFOR PL S.A.
01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72
www.infor.pl

Biuro Obsługi Klienta
01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72
tel. 22 761 30 30, e-mail: bok@infor.pl
Infolinia: 801 626 666

Księgarnia internetowa: www.sklep.infor.pl
Profesjonalne księgarnie stacjonarne w kraju oraz księgarnie internetowe.

Druk: SOWA

Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii bądź powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody Wydawcy w całości lub części jest zabronione i podlega odpowiedzialności karnej.

ISBN: 978-83-8137-497-2

Spis treści

Wstęp	9
Wykaz kont	11
Zakładowy plan kont jako element polityki rachunkowości jednostki	21
1. Zasady (polityka) rachunkowości w jednostce	22
2. Zadania (funkcje, rola) zakładowego planu kont	25
3. Zasady opracowywania zakładowego planu kont	26
4. Stosowanie uproszczeń a zakładowy plan kont	30
4.1. Zakres uproszczeń	30
4.2. Uproszczenia dla jednostek mikro i małych	31
5. Zakładowy plan kont a podatki	37
Zespół 0. Aktywa trwałe	45
1. Wykaz kont zespołu 0 <i>Aktywa trwałe</i>	46
2. Ogólna charakterystyka kont zespołu 0 <i>Aktywa trwałe</i>	47
3. Komentarz do kont zespołu 0 <i>Aktywa trwałe</i>	49
3.1. Konto 01 <i>Środki trwałe</i>	49
3.2. Konto 02 <i>Wartości niematerialne i prawne</i>	70
3.3. Ogólna charakterystyka inwestycji długoterminowych	84
3.3.1. Konto 03 <i>Długoterminowe aktywa finansowe</i>	89
3.3.2. Konto 04 <i>Inwestycje w nieruchomości i prawa</i>	102
3.4. Ogólna charakterystyka odpisów z tytułu utraty wartości aktywów	114
3.4.1. Konto 05 <i>Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz wartości inwestycji w nieruchomości i prawa</i>	116
3.4.2. Konto 06 <i>Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe oraz inwestycje w nieruchomości i prawa</i>	119
3.5. Konto 07 <i>Odpisy umorzeniowe</i>	123
3.6. Konto 08 <i>Środki trwałe w budowie</i>	126
3.7. Konta 09 <i>Konta pozabilansowe</i>	131

Zespół 1. Środki pieniężne, rachunki bankowe oraz inne krótkoterminowe aktywa finansowe	133
1. Wykaz kont zespołu 1 Środki pieniężne, rachunki bankowe oraz inne krótkoterminowe aktywa finansowe	134
2. Ogólna charakterystyka kont zespołu 1 Środki pieniężne, rachunki bankowe oraz inne krótkoterminowe aktywa finansowe	135
3. Komentarz do kont zespołu 1 Środki pieniężne, rachunki bankowe oraz inne krótkoterminowe aktywa finansowe	137
3.1. Konto 10 Kasa	137
3.2. Konto 13 Rachunki i kredyty bankowe	143
3.3. Konto 14 Krótkoterminowe aktywa finansowe	166
3.4. Konto 15 Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe	171
3.5. Konto 16 Udziały i akcje własne	174
Zespół 2. Rozrachunki i roszczenia	181
1. Wykaz kont zespołu 2 Rozrachunki i roszczenia	182
2. Ogólna charakterystyka kont zespołu 2 Rozrachunki i roszczenia	183
3. Komentarz do kont zespołu 2 Rozrachunki i roszczenia	192
3.1. Konto 20 Rozrachunki z odbiorcami	192
3.2. Konto 21 Rozrachunki z dostawcami	196
3.3. Konto 22 Rozrachunki publicznoprawne	199
3.4. Konto 23 Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń i innych świadczeń na rzecz pracowników	215
3.5. Konto 24 Pozostałe rozrachunki	221
3.6. Konto 28 Odpisy aktualizujące należności	259
3.7. Konto 29 Konta pozabilansowe	262
Zespół 3. Materiały i towary	265
1. Wykaz kont zespołu 3 Materiały i towary	266
2. Ogólna charakterystyka kont zespołu 3 Materiały i towary	267
3. Komentarz do kont zespołu 3 Materiały i towary	273
3.1. Konto 30 Rozliczenie zakupu	273
3.2. Konto 31 Materiały	278
3.3. Konto 33 Towary	287
3.4. Konto 34 Odchylenia od cen ewidencyjnych materiałów i towarów	293
3.5. Konto 36 Odpisy aktualizujące wartość materiałów i towarów	305
3.6. Konto 39 Zapasy obce (konto pozabilansowe)	310
Zespół 4. Koszty według rodzajów i ich rozliczenie	311
1. Wykaz kont zespołu 4 Koszty według rodzajów i ich rozliczenie	312
2. Ogólna charakterystyka kont zespołu 4 Koszty według rodzajów i ich rozliczenie	312

3.	Komentarz do kont zespołu 4 <i>Koszty według rodzajów i ich rozliczenie</i>	323
3.1.	Konto 40-1 <i>Amortyzacja</i>	323
3.2.	Konto 40-2 <i>Zużycie materiałów i energii</i>	325
3.3.	Konto 40-3 <i>Usługi obce</i>	328
3.4.	Konto 40-4 <i>Podatki i opłaty</i>	331
3.5.	Konto 40-5 <i>Wynagrodzenia</i>	332
3.6.	Konto 40-6 <i>Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia</i>	333
3.7.	Konto 40-9 <i>Pozostałe koszty rodzajowe</i>	337
3.8.	Konto 49 <i>Rozliczenie kosztów rodzajowych</i>	340
	Zespół 5. Koszty według typów działalności i ich rozliczenie	351
1.	Wykaz kont zespołu 5 <i>Koszty według typów działalności i ich rozliczenie</i>	352
2.	Ogólna charakterystyka kont zespołu 5 <i>Koszty według typów działalności i ich rozliczenie</i>	352
3.	Komentarz do kont zespołu 5 <i>Koszty według typów działalności i ich rozliczenie</i>	363
3.1.	Konto 50 <i>Koszty działalności podstawowej produkcyjnej</i>	363
3.2.	Konto 51 <i>Koszty działalności podstawowej handlowej (koszty handlowe)</i>	370
3.3.	Konto 52 <i>Koszty wydziałowe (pośrednie) i koszty zakupu</i>	373
3.4.	Konto 53 <i>Koszty działalności pomocniczej</i>	386
3.5.	Konto 54 <i>Koszty sprzedaży</i>	391
3.6.	Konto 55 <i>Koszty ogólnego zarządu</i>	397
3.7.	Konto 58 <i>Rozliczenie kosztów działalności</i>	401
	Zespół 6. Produkty i rozliczenia międzyokresowe	405
1.	Wykaz kont zespołu 6 <i>Produkty i rozliczenia międzyokresowe</i>	406
2.	Ogólna charakterystyka kont zespołu 6 <i>Produkty i rozliczenia międzyokresowe</i>	407
3.	Komentarz do kont zespołu 6 <i>Produkty i rozliczenia międzyokresowe</i>	413
3.1.	Konto 60 <i>Produkty gotowe i półprodukty</i>	413
3.2.	Konto 62 <i>Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów i odpisy aktualizujące wartość produktów</i>	421
3.3.	Konto 64 <i>Rozliczenia międzyokresowe kosztów i konto 65 Pozostałe rozliczenia międzyokresowe</i>	432
3.4.	Konto 67 <i>Inwentarz żywy</i>	453
	Zespół 7. Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem	459
1.	Wykaz kont zespołu 7 <i>Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem</i>	460
2.	Ogólna charakterystyka kont zespołu 7 <i>Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem</i>	462
3.	Komentarz do kont zespołu 7 <i>Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem</i>	466
3.1.	Konta 70 <i>Przychody i koszty związane ze sprzedażą produktów</i>	466

3.1.1. Konto 70-0 Przychody ze sprzedaży produktów	466
3.1.2. Konto 70-1 Koszt wytworzenia sprzedanych produktów	469
3.2. Konta 73 Przychody i koszty związane ze sprzedażą towarów	472
3.2.1. Konto 73-0 Przychody ze sprzedaży towarów	472
3.2.2. Konto 73-1 Wartość sprzedanych towarów	474
3.3. Konta 74 Przychody i koszty związane ze sprzedażą materiałów	476
3.3.1. Konto 74-0 Przychody ze sprzedaży materiałów	476
3.3.2. Konto 74-1 Wartość sprzedanych materiałów	478
3.4. Konta 75 Przychody i koszty finansowe	479
3.4.1. Konto 75-0 Przychody finansowe	480
3.4.2. Konto 75-1 Koszty finansowe	484
3.5. Konta 76 Pozostałe przychody i koszty operacyjne	486
3.5.1. Konto 76-0 Pozostałe przychody operacyjne	487
3.5.2. Konto 76-1 Pozostałe koszty operacyjne	494
3.6. Konta 79 Obroty i koszty obrotów wewnętrznych	500
3.6.1. Konto 79-0 Obroty wewnętrzne	508
3.6.2. Konto 79-1 Koszty obrotów wewnętrznych	510
Zespół 8. Kapitały (fundusze) własne, fundusze specjalne i wynik finansowy	517
1. Wykaz kont zespołu 8 Kapitały (fundusze) własne, fundusze specjalne i wynik finansowy	518
2. Ogólna charakterystyka kont zespołu 8 Kapitały (fundusze) własne, fundusze specjalne i wynik finansowy	519
3. Komentarz do kont zespołu 8 Kapitały (fundusze) własne, fundusze specjalne i wynik finansowy	523
3.1. Konto 80 Kapitał (fundusz) podstawowy	523
3.2. Konto 81 Pozostałe kapitały (fundusze) własne	528
3.2.1. Konto 81-1 Kapitał (fundusz) zapasowy	528
3.2.2. Konto 81-2 Kapitał (fundusz) rezerwowy	534
3.2.3. Konto 81-3 Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	537
3.3. Konto 82 Rozliczenie wyniku finansowego	543
3.4. Konto 83 Rezerwy	550
3.5. Konto 84 Rozliczenia międzyokresowe przychodów	557
3.6. Konto 85 Fundusze specjalne	566
3.7. Konto 86 Wynik finansowy	575
3.8. Konto 87 Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	582
Przykład – sporządzenie sprawozdania finansowego	585
Literatura	609

WSTĘP

Rachunkowość jest elementem każdej jednostki gospodarczej i spełnia ważną rolę w jej systemie informacyjnym.

Można ją zdefiniować jako system identyfikacji, pomiaru, przetwarzania, gromadzenia i prezentowania informacji finansowych o sytuacji majątkowej i osiągniętych wynikach przez jednostkę gospodarczą.

Identyfikacja, pomiar i przetwarzanie informacji finansowych w ramach systemu rachunkowości jednostki wiąże się z prowadzeniem ewidencji w księgach rachunkowych, a podstawą jej prowadzenia jest założowy plan kont.

Jednostka gospodarcza, przyjmując założowy plan kont, ustala jednocześnie wykaz kont księgi głównej, określa zasady klasyfikacji zdarzeń w księgach rachunkowych, wyznacza zasady prowadzenia kont ksiąg pomocniczych oraz ich powiązania z kontami księgi głównej.

Poprzez ustalenia zawarte w założowym planie kont jednostka decyduje, mając na uwadze zasady zawarte w ustawie o rachunkowości, o sposobie i strukturze prowadzonych ksiąg rachunkowych. Ma to bezpośrednie przełożenie na zakres informacji finansowych ujmowanych w księgach rachunkowych i pozostających w dyspozycji jednostki.

Użyteczność informacji pozyskiwanych z ksiąg rachunkowych jednostki zależy od jakości jej założowego planu kont.

Rachunkowość ma z pewnością charakter podmiotowy i powinna odzwierciedlać charakter i specyfikę działalności jednostki. System rachunkowości jednostki powinien być podporządkowany realizacji jej potrzeb, a narzędziem sprzyjającym temu jest właśnie założowy plan kont.

Podkreślenia wymaga fakt, że księgi rachunkowe powinny dostarczyć danych do sporządzenia obligatoryjnego sprawozdania finansowego, zgodnie z wymaganiami ustawy o rachunkowości. Zgodnie ze wskazaniem ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ewidencja prowadzona w księgach rachunkowych została uznana jako właściwa do ustalenia podstawy opodatkowania tym podatkiem. Księgi rachunkowe to również miejsce gromadzenia i źródło pozyskiwania informacji dla celów kontroli i zarządzania jednostką.

W związku z powyższym, rachunkowość jednostki powinna stanowić zintegrowany system informacyjny dla rachunkowości finansowej, zarządczej i podatkowej. Połączenie tych trzech funkcji stanowi skomplikowane zadanie dla jednostki co do konstrukcji zakładowego planu kont, jako podstawy ewidencji w jej księgach rachunkowych.

W niniejszej publikacji zostały przedstawione zasady konstrukcji zakładowego planu kont. Zaproponowany został przykładowy plan kont, który może stanowić wzorzec. Można go wykorzystać przy opracowywaniu zakładowego planu kont jednostki.

Zakładowy plan kont stanowi istotny element rachunkowości jednostki. Rolę zakładowego planu kont w polityce rachunkowości jednostki, a tym samym w jej systemie rachunkowości opisano w rozdziale 1.

Główny trzon publikacji stanowi opis dziewięciu zespołów kont, wyodrębnionych z uwzględnieniem jednorodnych cech lub zbliżonej treści ekonomicznej funkcjonowania kont. Systematyka grupowania kont podporządkowana jest także sprawozdawczości zewnętrznej.

Przy prezentacji treści poszczególnych zespołów kont zastosowano podobny układ. Prezentacja każdego zespołu kont rozpoczyna się od przedstawienia wykazu kont przyporządkowanego do tego zespołu, następnie umieszczona została ogólna charakterystyka zespołu. Najobszerniejszą część stanowi szczegółowy komentarz do grup kont i poszczególnych kont księgowych, którego celem jest przedstawienie przeznaczenia kont oraz zasad ich funkcjonowania.

W komentarzu do poszczególnych zespołów kont, grup kont oraz poszczególnych kont zostały także umieszczone praktyczne uwagi dotyczące zasad wyboru wyceny oraz rozwiązań ewidencyjnych przy wykorzystaniu wskazanych kont księgowych.

Dla lepszego zilustrowania powiązań pomiędzy kontami przedstawione zostały liczne schematy księgowania oraz przykłady liczbowe.

Przy prezentacji każdego konta zostały wyszczególnione tytuły typowych operacji ujmowanych po stronie Wn i stronie Ma tego konta oraz ujęcie tych operacji na przeciwstawnych kontach.

Szczególny nacisk został położony na wskazanie udziału poszczególnych kont wynikowych w ustaleniu wyniku finansowego zarówno w wariantcie porównawczym, jak i kalkulacyjnym oraz biorąc pod uwagę ewidencję kosztów z wykorzystaniem jedynie kont zespołu 4 lub 5 oraz przy ewidencji jednocześnie w zespole 4 i 5.

Publikacja zawiera również wskazania miejsca prezentacji sald poszczególnych kont w sprawozdaniu finansowym sporządzonym według załącznika 1 oraz załącznika 5 do ustawy o rachunkowości.

WYKAZ KONT

Symbol konta		Nazwa zespołu kont/Nazwa konta
podstawowy	rozszerzony	
1	2	3
Zespół 0 – Aktywa trwałe		
01		Środki trwałe
	01-1	Grunty, w tym prawo wieczystego użytkowania gruntu
	01-2	Budynki, lokale, prawo do lokali, obiekty inżynierii lądowej i wodnej
	01-3	Urządzenia techniczne i maszyny
	01-4	Środki transportu
	01-5	Inne środki trwałe
02		Wartości niematerialne i prawne
	02-1	Koszty zakończonych prac rozwojowych
	02-2	Wartość firmy
	02-3	Inne wartości niematerialne i prawne
03		Długoterminowe aktywa finansowe
	03-1	Udziały i akcje w innych jednostkach
	03-2	Inne długoterminowe papiery wartościowe
	03-3	Inne długoterminowe aktywa finansowe
04		Inwestycje w nieruchomości i prawa
	04-1	Nieruchomości inwestycyjne
	04-2	Inwestycje w wartości niematerialne i prawne
05		Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz wartości inwestycji w nieruchomości i prawa
	05-1	Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych
	05-2	Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości niematerialnych i prawnych
	05-3	Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych w budowie

1	2	3
	05-4	Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości inwestycji w nieruchomości i prawa
06		Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe oraz inwestycje w nieruchomości i prawa
	06-1	Odpisy aktualizujące nieruchomości inwestycyjne
	06-2	Odpisy aktualizujące inwestycje w wartości niematerialne i prawne
	06-3	Odpisy aktualizujące udziały i akcje w innych jednostkach
	06-4	Odpisy aktualizujące inne długoterminowe papiery wartościowe
	06-5	Odpisy aktualizujące inne długoterminowe aktywa finansowe
07		Odpisy umorzeniowe
	07-1	Odpisy umorzeniowe środków trwałych
	07-2	Odpisy umorzeniowe wartości niematerialnych i prawnych
	07-3	Odpisy umorzeniowe inwestycji w nieruchomości
	07-4	Odpisy umorzeniowe inwestycji w wartości niematerialne i prawne
08		Środki trwałe w budowie
09		Konta pozabilansowe
	09-1	Obce środki trwałe
	09-2	Środki trwałe w likwidacji
	09-3	Obce wartości niematerialne i prawne
Zespół 1 – Środki pieniężne, rachunki bankowe oraz inne krótkoterminowe aktywa finansowe		
10		Kasa
	10-1	Kasa krajowych środków pieniężnych
	10-2	Kasa walutowa (kasa dewizowa)
13		Rachunki i kredyty bankowe
	13-1	Rachunek bieżący
	13-2	Rachunek walutowy (dewizowy)
	13-3	Rachunek VAT
	13-4	Kredyty bankowe

1	2		3
	13-5		Inne rachunki bankowe
	13-9		Środki pieniężne w drodze
14			Krótkoterminowe aktywa finansowe
	14-1		Udziały i akcje w innych jednostkach
	14-2		Weksle obce
	14-3		Inne krótkoterminowe papiery wartościowe
	14-4		Inne krótkoterminowe aktywa finansowe
15			Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe
	15-1		Odpisy aktualizujące udziały i akcje w innych jednostkach
	15-2		Odpisy aktualizujące weksle obce
	15-3		Odpisy aktualizujące inne krótkoterminowe papiery wartościowe
	15-4		Odpisy aktualizujące inne krótkoterminowe aktywa finansowe
16			Udziały i akcje własne
Zespół 2 – Rozrachunki i roszczenia			
20			Rozrachunki z odbiorcami
	20-1		Rozrachunki z odbiorcami krajowymi
	20-2		Rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi
21			Rozrachunki z dostawcami
	21-1		Rozrachunki z dostawcami krajowymi
	21-2		Rozrachunki z dostawcami zagranicznymi
22			Rozrachunki publicznoprawne
	22-0		Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT
	22-1		VAT naliczony i jego rozliczenie
	22-2		VAT należny i jego rozliczenie
	22-3		Rozrachunki z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT)
	22-4		Rozrachunki z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT)
	22-5		Rozrachunki z ZUS z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń

1	2		3
	22-6		Rozrachunki publicznoprawne z PFRON
	22-7		Rozrachunki z urzędem celnym
	22-9		Pozostałe rozrachunki publicznoprawne
23			Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń i innych świadczeń na rzecz pracowników
	23-1		Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń
	23-4		Pozostałe rozrachunki z pracownikami
24			Pozostałe rozrachunki
	24-1		Pożyczki
	24-2		Rozrachunki z akcjonariuszami lub udziałowcami
	24-3		Pozostałe rozrachunki właściciela
	24-4		Rozliczenie niedoborów i nadwyżek
	24-5		Rozrachunki z tytułu leasingu finansowego
	24-6		Rozrachunki z tytułu niefinansowych aktywów trwałych
	24-7		Należności dochodzone na drodze sądowej
	24-9		Inne rozrachunki
28			Odpisy aktualizujące należności
	28-1		Odpisy aktualizujące należności od odbiorców krajowych
	28-2		Odpisy aktualizujące należności od odbiorców zagranicznych
	28-3		Odpisy aktualizujące należności dochodzone na drodze sądowej
	28-4		Odpisy aktualizujące pozostałe należności
29			Konta pozabilansowe
	29-1		Należności warunkowe
	29-2		Zobowiązania warunkowe
	29-3		Weksle obce
Zespół 3 – Materiały i towary			
30			Rozliczenie zakupu
	30-1		Rozliczenie zakupu materiałów

1	2	3
	30-2	Rozliczenie zakupu towarów
	30-3	Rozliczenie zakupu usług
	30-4	Rozliczenie zakupu niefinansowych aktywów trwałych
	30-5	Rozliczenie zaliczek na poczet dostaw i usług
31		Materiały
	31-1	Materiały w magazynie
	31-2	Materiały w przerobie
	31-4	Opakowania
33		Towary
	33-1	Towary w hurcie
	33-2	Towary w detalu
	33-3	Towary w zakładach gastronomicznych
	33-4	Towary w skupie
	33-5	Towary w przerobie własnym
	33-6	Towary poza jednostką
	33-9	Nieruchomości i prawa majątkowe przeznaczone do obrotu
34		Odchylenia od cen ewidencyjnych materiałów i towarów
	34-1	Odchylenia od cen ewidencyjnych materiałów
	34-2	Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów
	34-4	Odchylenia od cen ewidencyjnych opakowań
36		Odpisy aktualizujące wartość materiałów i towarów
	36-1	Odpisy aktualizujące wartość materiałów
	36-2	Odpisy aktualizujące wartość towarów
39		Konta pozabilansowe
	39-1	Zapasy obce
Zespół 4 – Koszty według rodzajów i ich rozliczenie		
40		Koszty według rodzajów

1	2	3
	40-1	Amortyzacja
	40-2	Zużycie materiałów i energii
	40-3	Usługi obce
	40-4	Podatki i opłaty
	40-5	Wynagrodzenia
	40-6	Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia
	40-9	Pozostałe koszty rodzajowe
49		Rozliczenie kosztów rodzajowych
Zespół 5 – Koszty według typów działalności i ich rozliczenie		
50		Koszty działalności podstawowej produkcyjnej
	50-1	Koszty produkcji przemysłowej
	50-2	Koszty produkcji budowlano-montażowej
	50-3	Koszty produkcji rolniczej
	50-4	Koszty działalności usługowej
	50-9	Braki
51		Koszty działalności podstawowej handlowej (koszty handlowe)
	51-1	Koszty hurtu
	51-2	Koszty detalu
	51-3	Koszty gastronomii
	51-4	Koszty skupu
52		Koszty wydziałowe (pośrednie) i koszty zakupu
	52-0	Koszty pośrednie
	52-1	Koszty zakupu
53		Koszty działalności pomocniczej
54		Koszty sprzedaży
55		Koszty ogólnego zarządu
58		Rozliczenie kosztów działalności

1	2	3
Zespół 6 – Produkty i rozliczenia międzyokresowe		
60		Produkty gotowe i półprodukty
	60-1	Produkty gotowe
	60-2	Półprodukty
	60-3	Produkcja w toku
62		Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów i odpisy aktualizujące wartość produktów
	62-1	Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów
	62-1/1	Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów gotowych
	62-1/2	Odchylenia od cen ewidencyjnych półproduktów
	62-2	Odpisy aktualizujące wartość produktów
	62-2/1	Odpisy aktualizujące wartość produktów gotowych
	62-2/2	Odpisy aktualizujące wartość półproduktów
	62-2/3	Odpisy aktualizujące wartość produkcji w toku
64		Rozliczenia międzyokresowe kosztów
	64-1	Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów
	64-2	Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów
	64-3	Rozliczenie kosztów zakupu
65		Pozostałe rozliczenia międzyokresowe
	65-1	Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego
	65-2	Rozliczenie kosztów prac rozwojowych
	65-3	Rozliczenie kosztów finansowych
	65-5	Inne rozliczenia międzyokresowe
67		Inwentarz żywy
	67-1	Inwentarz żywy
	67-2	Odchylenia od cen ewidencyjnych inwentarza żywego
Zespół 7 – Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem		
70		Przychody i koszty związane ze sprzedażą produktów

1	2	3
	70-0	Przychody ze sprzedaży produktów
	70-0/1	Przychody ze sprzedaży wyrobów gotowych
	70-0/2	Przychody ze sprzedaży produkcji budowlano-montażowej
	70-0/3	Przychody ze sprzedaży produkcji rolniczej
	70-0/4	Przychody ze sprzedaży usług
	70-1	Koszt wytworzenia sprzedanych produktów
	70-1/1	Koszt wytworzenia sprzedanych wyrobów gotowych
	70-1/2	Koszt wytworzenia produkcji budowlano-montażowej
	70-1/3	Koszt wytworzenia produkcji rolniczej
	70-1/4	Koszt wytworzenia sprzedanych usług
73		Przychody i koszty związane ze sprzedażą towarów
	73-0	Przychody ze sprzedaży towarów
	73-0/1	Przychody ze sprzedaży hurtowej towarów
	73-0/2	Przychody ze sprzedaży detalicznej towarów
	73-0/3	Przychody ze sprzedaży towarów w gastronomii
	73-0/4	Przychody ze sprzedaży komisowej
	73-1	Wartość sprzedanych towarów
	73-1/1	Wartość sprzedanych towarów w hurcie
	73-1/2	Wartość sprzedanych towarów w detalu
	73-1/3	Wartość sprzedanych towarów w gastronomii
	73-1/4	Wartość sprzedanych towarów w komisie
74		Przychody i koszty związane ze sprzedażą materiałów
	74-0	Przychody ze sprzedaży materiałów
	74-1	Wartość sprzedanych materiałów
75		Przychody i koszty finansowe
	75-0	Przychody finansowe
	75-0/1	Dywidendy i udziały w zyskach

1	2	3
	75-0/2	Odsetki
	75-0/3	Przychody z tytułu rozchodu aktywów finansowych
	75-0/4	Aktualizacja wartości aktywów finansowych
	75-0/5	Inne
	75-1	Koszty finansowe
	75-1/1	Odsetki
	75-1/2	Koszty z tytułu rozchodu aktywów finansowych
	75-1/3	Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
	75-1/4	Inne
76		Pozostałe przychody i koszty operacyjne
	76-0	Pozostałe przychody operacyjne
	76-0/1	Przychody z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych
	76-0/2	Dotacje
	76-0/3	Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
	76-0/4	Inne przychody operacyjne
	76-1	Pozostałe koszty operacyjne
	76-1/1	Koszty z tytułu rozchodu niefinansowych aktywów trwałych
	76-1/2	Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
	76-1/3	Inne koszty operacyjne
79		Obroty i koszty obrotów wewnętrznych
	79-0	Obroty wewnętrzne
	79-1	Koszty obrotów wewnętrznych
Zespół 8 – Kapitały (fundusze) własne, fundusze specjalne i wynik finansowy		
80		Kapitał (fundusz) podstawowy
81		Pozostałe kapitały (fundusze) własne
	81-1	Kapitał (fundusz) zapasowy
	81-1/1	Kapitał zapasowy z podziału wyniku

1	2	3
	81-1/2	Nadwyżka wartości sprzedaży (wartości emisyjnej) nad wartością nominalną udziałów (akcji)
	81-1/3	Kapitał zapasowy tworzony z innych źródeł
	81-2	Kapitał (fundusz) rezerwowy
	81-2/1	Kapitał rezerwowy tworzony zgodnie z umową (statutem) spółki
	81-2/2	Kapitał rezerwowy na udziały (akcje) własne
	81-2/3	Inne kapitały rezerwowe
	81-3	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny
	81-3/1	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny środków trwałych
	81-3/2	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny inwestycji długoterminowych
	81-3/3	Kapitał (fundusz) z aktualizacji – pozostały
82		Rozliczenie wyniku finansowego
83		Rezerwy
	83-1	Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego
	83-4	Pozostałe rezerwy
84		Rozliczenia międzyokresowe przychodów
	84-1	Dofinansowanie pozyskania środków trwałych, środków trwałych w budowie oraz wartości niematerialnych i prawnych
	84-2	Przyszłe świadczenia i dostawy
	84-3	Inne rozliczenia międzyokresowe przychodów
85		Fundusze specjalne
	85-1	Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych (ZFŚS)
	85-2	Inne fundusze specjalne
86		Wynik finansowy
87		Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego
	87-1	Bieżący podatek dochodowy
	87-2	Odroczony podatek dochodowy
	87-3	Inne obowiązkowe obciążenie wyniku finansowego

Zakładowy plan kont jako element polityki rachunkowości jednostki

1. Zasady (polityka) rachunkowości w jednostce
2. Zadania (funkcje, rola) zakładowego planu kont
3. Zasady opracowywania zakładowego planu kont
4. Stosowanie uproszczeń a zakładowy plan kont
 - 4.1. Zakres uproszczeń
 - 4.2. Uproszczenia dla jednostek mikro i małych
5. Zakładowy plan kont a podatki

1. Zasady (polityka) rachunkowości w jednostce

Rachunkowość jednostki, stosującej ustawę z 29 września o rachunkowości (j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 351)¹, zgodnie z art. 4 ust. 3 tej ustawy obejmuje:

- 1) przyjęte zasady (politykę) rachunkowości;
- 2) prowadzenie, na podstawie dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych, ujmujących zapisy zdarzeń w porządku chronologicznym i systematycznym;
- 3) okresowe ustalanie lub sprawdzanie drogą inwentaryzacji rzeczywistego stanu aktywów i pasywów;
- 4) wycenę aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego;
- 5) sporządzanie sprawozdań finansowych;
- 6) gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji przewidzianej ustawą;
- 7) badanie sprawozdań finansowych, składanie do właściwego rejestru sądowego, udostępnianie i ogłaszanie sprawozdań finansowych w przypadkach przewidzianych ustawą.

Niepodważalnie istotnym elementem rachunkowości jednostki są przyjęte przez nią zasady (polityka) rachunkowości.

Ustawa o rachunkowości w art. 3 ust. 1 pkt 11 określa, że przez pojęcie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości należy rozumieć wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania dopuszczone ustawą, w tym także w MSR, zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych².

W myśl art. 4 ust. 1 ustawy o rachunkowości, **jednostki zobowiązane są stosować przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, rzetelnie i jasno przedstawiając sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy.**

Jednocześnie art. 4 ust. 4 ustawy wskazuje, że jednostka może w ramach przyjętych zasad (polityki) rachunkowości stosować uproszczenia, jeżeli nie wywiera to istotnie ujemnego wpływu na realizację obowiązku określonego w ust. 1 art. 4 ustawy o rachunkowości.

W związku z tym polityka rachunkowości może sprzyjać i być instrumentem kreowaniu wizerunku przedsiębiorstwa, nie naruszając jednak wiarygodnego obrazu jego sytuacji finansowej.

Osiągnięcie wymaganej jakości sprawozdań finansowych obliuguje jednostkę do przestrzegania przez nią wszystkich nadrzędnych zasad rachunkowości, do których należą:

- zasada memoriału,
- zasada współmierności,
- zasada ostrożności,
- zasada kontynuacji działalności,
- zasada wyższości treści nad formą,
- zasada indywidualnej wyceny i zakazu kompensat,

¹ Przepisy ustawy o rachunkowości stosują jednostki wymienione w art. 2 ustawy o rachunkowości.

² W myśl MSR 8, zasady (polityka) rachunkowości są to konkretne prawidła, metody, konwencje, reguły i praktyki przyjęte przez jednostkę przy sporządzaniu sprawozdań finansowych.

- zasada ciągłości i
- zasada istotności.

W myśl **zasady memoriału** w księgach rachunkowych jednostki należy ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty (art. 6 ust. 1 ustawy o rachunkowości). Przestrzeganie tej zasady wiąże się z pewnością z ewidencją zdarzeń gospodarczych z pośrednictwem kont rozrachunkowych.

Dla zapewnienia **współmierności przychodów i związanych z nimi kosztów** do aktywów lub pasywów danego okresu sprawozdawczego zaliczane będą koszty lub przychody dotyczące okresów oraz przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które jeszcze nie zostały poniesione (art. 6 ust. 2 ustawy). W celu zapewnienia merytorycznej i czasowej zgodności kosztów z przychodami, przestrzeganie tej zasady wiąże się z koniecznością uwzględniania w szczególności:

- czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów operacyjnych (niezbędne funkcjonowanie przede wszystkim konta 64-1),
- rozliczeń międzyokresowych pozostałych kosztów, na przykład kosztów finansowych (konto 65-3),
- biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów (niezbędne funkcjonowanie w szczególności konta 64-2),
- rozliczeń międzyokresowych przychodów i z tym związane funkcjonowanie konta 84,
- tworzenia rezerw na zobowiązania (konto 83).

Podkreślenia wymaga również to, że uzyskanym przychodom należy przeciwstawić odpowiadające im koszty ich osiągnięcia. Wiąże się to z ujmowaniem przychodów i kosztów z uwzględnieniem ich współmierności przedmiotowej, co rodzi potrzebę utrzymania systematyki podziału kont, na przykład na:

- konto 70-0 *Przychody ze sprzedaży produktów* i przeciwstawne konto 70-1 *Koszt wytworzenia sprzedanych produktów*,
- konto 73-0 *Przychody ze sprzedaży towarów* i przeciwstawne konto 73-1 *Wartość sprzedanych towarów*,
- konto 74-0 *Przychody ze sprzedaży materiałów* i przeciwstawne konto 74-1 *Wartość sprzedanych materiałów*,
- konto 75-0 *Przychody finansowe* i przeciwstawne konto 75-1 *Koszty finansowe*,
- konto 76-0 *Pozostałe przychody operacyjne* i przeciwstawne konto 76-1 *Pozostałe koszty operacyjne*.

Równie istotne jest w rachunkowości stosowanie **zasady ostrożnej wyceny**. Zasada ta obliguje jednostkę do wyceny poszczególnych składników aktywów i pasywów w wysokości rzeczywiście poniesionych na ich nabycie (wytworzenie) cen (kosztów), z zachowaniem zasady ostrożności. W tym celu należy w szczególności w wyniku finansowym, bez względu na jego wysokość, uwzględnić (art. 7 ust. 1 ustawy):

- zmniejszenia wartości użytkowej lub handlowej składników aktywów, w tym również dokonywane odpisy amortyzacyjne,

- wyłącznie niewątpliwe pozostałe przychody i koszty operacyjne i zyski nadzwyczajne³,
- wszystkie poniesione pozostałe koszty operacyjne i straty nadzwyczajne,
- rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń.

Dostosowanie się jednostki do wymogów tej zasady to przede wszystkim ujmowanie:

- odpisów umorzeniowych i z tym związane funkcjonowanie konta 07,
- odpisów aktualizujących wartość aktywów trwałych i z tym związane funkcjonowanie na przykład konta 05 i konta 06,
- odpisów aktualizujących wartość aktywów obrotowych (konta do ujmowania tych odpisów to na przykład konto: 15, 28, 36, 62) czy
- tworzenia rezerw na zobowiązania (konto 83).

Kolejna zasada, która jest istotna w prowadzeniu ksiąg rachunkowych, to **zasada ciągłości**. Zasada ta obliuguje jednostki do zachowania jednolitości systematyki układu i sposobu grupowania operacji gospodarczych w księgach rachunkowych i ich prezentacji w sprawozdaniu finansowym w kolejno następujących po sobie okresach sprawozdawczych (art. 5 ust. 1 ustawy). Zasada ta powinna mieć odzwierciedlenie w opisie zakresu operacji ujmowanych na kontach w ramach zakładowego planu kont i wskazania miejsca prezentacji sald tych kont w sprawozdaniu finansowym.

Biorąc pod uwagę prowadzenie ksiąg rachunkowych, ważne jest również stosowanie **zasady indywidualnej wyceny i zakazu kompensat** (art. 7 ust. 3 ustawy). W myśl tej zasady, nie można kompensować ze sobą wartości różnych co do rodzaju składników aktywów i pasywów, przychodów i kosztów związanych z ich osiągnięciem. W związku z tym zaleca się ujmowanie operacji w księgach rachunkowych, na przykład w podziale na:

- rezerwy i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (konta 65-1, 87-2) – tylko w niektórych sytuacjach ustawa o rachunkowości zezwala na ich kompensowanie,
 - przychody i koszty dotyczące sprzedaży inwestycji w aktywa finansowe (konto 75-0 i 75-1),
 - dodatnie i ujemne różnice kursowych (konto 75-0 i 75-1),
- pomimo możliwości ich prezentacji w sprawozdaniu po skompensowaniu (art. 46 ust. 2a).

Znajomość nadrzędnych zasad rachunkowości staje się szczególnie ważna w sytuacji stosowania przez jednostkę uproszczeń. Zastosowanie uproszczeń nie może wywierać istotnie ujemnego wpływu na rzetelny i jasny obraz jednostki (zasad istotności – art. 5 ust. 1 ustawy o rachunkowości).

Elementy polityki

Obowiązkiem jednostki jest dokonać wyboru i przyjąć zasady (politykę) rachunkowości. Kierownik jednostki jest zobligowany ustalić w formie pisemnej dokumentację opisującą przyjęte przez jednostkę zasady (politykę) rachunkowości i przeprowadzać jej aktualizację (art. 10 ust. 4).

³ Zyski/straty nadzwyczajne są prezentowane w sprawozdaniach finansowych jednostek sporządzających je według załącznika 2 i 3 do ustawy o rachunkowości.

W myśl art. 10 ust. 1 ustawy o rachunkowości, **dokumentacja opisująca w języku polskim przyjęte przez jednostkę zasady (politykę) rachunkowości powinna** w szczególności:

- 1) określać rok obrotowy i wchodzące w jego skład okresy sprawozdawcze;
- 2) wskazywać metody wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego;
- 3) przedstawiać sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych, w tym co najmniej:
 - a) zakładowy plan kont, ustalający wykaz kont księgi głównej, przejęte zasady klasyfikacji zdarzeń, zasady prowadzenia ksiąg pomocniczych oraz ich powiązanie z księgą główną,
 - b) wykaz ksiąg rachunkowych, a w przypadku prowadzenia ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera – wykaz zbiorów danych, wzajemnych powiązań oraz ich funkcji w organizacji ksiąg rachunkowych i w procesach przetwarzania danych,
 - c) opis systemu przetwarzania danych, a przy użyciu komputera – opis systemu informatycznego, zawierającego wykaz programów, procedur lub funkcji, w zależności od struktury oprogramowania, wraz z opisem algorytmów i parametrów oraz programowych zasad ochrony danych, w tym w szczególności metod zabezpieczenia dostępu do danych i systemu ich przetwarzania, a ponadto określenie wersji oprogramowania i daty rozpoczęcia jej eksploatacji;
- 4) wskazywać system służący ochronie danych i ich zbiorów, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nim zapisów.

W praktyce często polityka rachunkowości jest utożsamiana z systemem rachunkowości jednostki. Ważną rolę w dokumentacji systemu rachunkowości jednostki w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych szczególne znaczenie mają zakładowy plan kont oraz zasady ewidencji zdarzeń gospodarczych w księgach rachunkowych.

WAŻNE! Każda jednostka prowadząca księgi rachunkowe musi posiadać zakładowy plan kont.

Zakładowy plan kont powinien zawierać usystematyzowany wykaz kont księgowych, na których będą ewidencjonowane skutki zdarzeń gospodarczych w jednostce, z zachowaniem przyjętych zasad ich klasyfikacji. Powinien obejmować co najmniej wykaz kont księgi głównej (kont syntetycznych) przeznaczonych do ewidencji zgodnie z zasadą podwójnego zapisu. W zakładowym planie kont należy również przedstawić zasady tworzenia i funkcjonowania kont ksiąg pomocniczych (kont analitycznych) oraz ich powiązanie z kontami księgi głównej. Zakładowy plan kont powinien także uwzględniać sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych.

2. Zadania (funkcje, rola) zakładowego planu kont

Zakładowy plan kont jest elementem rachunkowości jednostki, który powinien stanowić pomoc w realizacji podstawowych zadań stawianych przed rachunkowością jednostki.

Biorąc pod uwagę fakt, że rachunkowość jednostki jest podporządkowana wskazanym w ustawie o rachunkowości zasadom, zakładowy plan kont powinien zabezpieczać ich przestrzeganie.

Zakładowy plan kont powinien stanowić wewnętrzną podstawę, standard przy gromadzeniu i przetwarzaniu informacji w zakresie danych finansowych w ramach systemu informacyjnego jednostki.

Należy podkreślić, że zakładowy plan kont jednostki wyznacza zasady, wzorce klasyfikacji i ewidencji zdarzeń gospodarczych w księgach rachunkowych jednostki, a tym samym zabezpiecza poprawność i jednolitość wykonania prac rachunkowych przez pracowników służb finansowo-księgowych jednostki.

Plan kont traktuje się jako trzon systemu rachunkowości jednostki i realizacji zadań stawianych przed systemem rachunkowości tej jednostki. To, jakie zadania zostaną postawione przez jednostkę gospodarczą wobec zakładowego planu kont, będzie stanowić jednocześnie o posiadanym przez nią potencjale informacyjnym. Przełoży się to również na sposób prowadzenia ewidencji księgowej i zarazem na jej pracochłonność.

Bardzo często zakładowy plan kont służy jako podstawa oceny wiarygodności sprawozdania finansowego i ustalenia wyniku finansowego jednostki.

3. Zasady opracowywania zakładowego planu kont

Ustawa o rachunkowości nie narzuca zasad konstrukcji zakładowego planu kont. Przy jego opracowaniu należy wziąć pod uwagę przede wszystkim **potrzeby informacyjne jednostki**, w szczególności w zakresie:

- obowiązkowej sprawozdawczości jednostki,
- branżowych wytycznych dotyczących prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- ustalenia podstawy naliczenia podatków, jak i ich wysokości,
- sprawowania kontroli wewnętrznej,
- podejmowania decyzji zarządczych.

Podstawą ustalenia planu kont powinna być analiza potrzeb jednostki w zakresie gromadzenia i przetwarzania informacji. Daje to dużą swobodę jednostkom w kreowaniu zawartości planu kont.

Przy konstruowaniu planu kont wskazane jest uwzględnienie wielu elementów i ich właściwy dobór, co przesądzi o jego przydatności i roli w jednostce gospodarczej.

Zakładowy plan kont powinien zawierać:

- 1) wykaz stosowanych przez jednostkę:
 - kont księgi głównej (kont syntetycznych),
 - kont ksiąg pomocniczych (kont analitycznych),
 - kont pozabilansowych;
- 2) opis funkcjonowania kont syntetycznych, ich charakterystykę oraz korespondencję (wzajemne powiązanie) z innymi kontami syntetycznymi;
- 3) zasady tworzenia kont pomocniczych (kont analitycznych) w powiązaniu z konkretnymi kontami syntetycznymi, których stanowią uszczegółowienie;
- 4) wskazanie typowych operacji gospodarczych występujących w jednostce gospodarczej ewidencjonowanych na kontach ujętych w zakładowym planie kont (zapisy typowych operacji);

- 5) określenie dowodów księgowych, w tym zastępczych, stanowiących podstawę dokonywanych zapisów.

Istotna w tym zakresie jest technika prowadzenia ksiąg rachunkowych, w tym zasady komputerowego przetwarzania danych.

Zakres kont ujętych w planie kont, ich podział oraz zasady funkcjonowania powinny, jak wskazano, zaspokajać potrzeby jednostki. Niezbędne jest dostosowanie zakładowego planu kont do indywidualnych potrzeb jednostki. Dostosowując szczegółowość i konstrukcje układu kont, należy uwzględnić rodzaj i zakres działalności operacyjnej prowadzonej przez jednostkę, jej strukturę organizacyjną, jak również wymogi co do sprawowania kontroli oraz pozyskania informacji na potrzeby podejmowania decyzji zarządczych.

Ze względu na istotny wpływ na prowadzenie ksiąg rachunkowych, przy opracowywaniu planu kont należy również uwzględnić:

- 1) zasady amortyzacji (umarzania) środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz nieruchomości inwestycyjnych;
- 2) zasady jednorazowej amortyzacji środków trwałych i innych uproszczeń stosowanych przy dokonywaniu odpisów amortyzacyjnych;
- 3) zasady dokonywania odpisów aktualizujących wartość środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz nieruchomości inwestycyjnych;
- 4) zasady wyceny rzeczowych aktywów obrotowych i z tym związane metody prowadzenia ewidencji szczegółowej rzeczowych składników aktywów obrotowych;
- 5) zasady i złożoność ewidencji rozrachunków i roszczeń i ujmowania odpisów aktualizujących ich wartość;
- 6) zakres rachunku kosztów, z czym wiąże się wybór zespołów kont na potrzeby ewidencji i rozliczania kosztów działalności operacyjnej, tj. pełna ewidencja kosztów (zespół 4 i 5) czy niepełna ewidencja kosztów (tylko zespół 4 lub tylko zespół 5);
- 7) zasady kalkulacji kosztu wytworzenia produktów;
- 8) zasady ewidencji i rozliczania czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów;
- 9) określenie wariantów prezentacji rachunku zysków i strat i z tym związanego ewidencyjnego sposobu ustalania wyniku;
- 10) zasady ewidencji przychodów i kosztów działalności, w tym zasady rozliczania i ewidencji umów długoterminowych;
- 11) wyznaczenie roli szczególnych kont, takich jak na przykład:
 - konta 13-9 *Środki pieniężne w drodze*,
 - konto 30 *Rozliczenie zakupu*,
 - konta 49 *Rozliczenie kosztów rodzajowych*,
 - konto 58 *Rozliczenie kosztów działalności* czy
 - konto 08 *Środki trwałe w budowie*;
- 12) wykaz powiązań kont z pozycjami bilansu i rachunku zysków i strat.

Szczegółowe odniesienie do wskazanych zagadnień i z tym związanych możliwych rozwiązań znajduje się przy omawianiu poszczególnych zespołów kont, z którymi zagadnienia łączą się lub do których przypisano konta księgowe.

Przyjmując zakładowy plan kont, jednostka ustala wykaz kont księgowych w układzie syntetycznym oraz ich rozbudowę analityczną. W zakładowym planie kont również muszą zostać

określone zasady funkcjonowania kont ksiąg pomocniczych (kont analitycznych) i ich powiązania z kontami księgi głównej (kontami syntetycznymi). Poziom rozbudowy analitycznej i jej złożoność powinny być adekwatne do potrzeb informacyjnych i kontrolnych jednostki.

Konta księgowe

Przy konstrukcji planu kont należy pamiętać o funkcjonowaniu zależności pomiędzy liczbą kont syntetycznych i ich potrzebą rozbudowy analitycznej. Zaplanowanie większej liczby kont syntetycznych, co wiąże się z rozbudową ewidencji na tym poziomie, będzie skutkowało mniejszą potrzebą rozwinięcia ewidencji poprzez zapisy na kontach analitycznych. W tym zakresie konstrukcja planu kont wymaga przemyślenia. Z pewnością złożona, wielostopniowa analityka może być uciążliwa i może zwiększać pracochłonność prowadzenia ewidencji. Należy w tym momencie podkreślić, że sprawowanie kontroli nad wiarygodnością informacji uzyskiwanych w wyniku jej prowadzenia może stanowić problem.

W praktyce obowiązuje zasada, że konta ujęte w planie kont są grupowane w zespoły kont, które cechuje jednorodna lub zbliżona treść ekonomiczna oraz podobny sposób ich funkcjonowania. Zastosowaną systematykę grupowania kont podporządkowano wymogom sprawozdawczości zewnętrznej.

Zwykle konta objęte zakładowym planem kont tworzą 9 zespołów kont oznaczonych symbolem od 0 do 8. Każdy z dziewięciu zespołów ma swoją nazwę.

W niniejszej publikacji funkcjonuje podział kont na następujące zespoły:

Numer zespołu	Nazwa zespołu kont
0	Aktywa trwałe
1	Środki pieniężne, rachunki bankowe oraz inne krótkoterminowe aktywa finansowe
2	Rozrachunki i roszczenia
3	Materiały i towary
4	Koszty według rodzajów i ich rozliczenie
5	Koszty według typów działalności i ich rozliczenie
6	Produkty i rozliczenia międzyokresowe
7	Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem
8	Kapitały (fundusze) własne, fundusze specjalne i wynik finansowy

Konta syntetyczne oraz analityczne są oznaczane symbolami, które identyfikują je i łączą z przynależnością do konkretnego zespołu kont od 0 do 8.

Najczęściej konta syntetyczne otrzymują oznaczenie w postaci dwóch lub trzech cyfr, które rozpoczynają się od numeru zespołu kont, do którego zostały przyporządkowane.

Symbole kont analitycznych oprócz symbolu konta syntetycznego, którego stanowią uszczegółowienie, dalej oznaczone są większą liczbą cyfr, zwykle przy zastosowaniu klasyfikacji dziesiętnej.

Liczba cyfr w symbolu konta często wynika z zasad przyjętych w jednostce, a najczęściej jest uwarunkowana strukturą symboli przyjętą w programie komputerowym.

Przy oznaczeniu symboliki kont jednostka powinna dostosować się do możliwości programu komputerowego. Jeżeli program komputerowy pozwala na użycie alfanumerycznego symbolu konta o wyznaczonej liczbie znaków, jednostka powinna to uwzględnić i oznaczyć w ten sposób konta w swoim zakładowym planie kont. Zwykle programy komputerowe są elastyczne w zakresie symboliki kont, powiązanej z kształtowaniem zasad grupowania danych według różnych kryteriów.

Opracowanie dobrego planu kont może stanowić duże wyzwanie dla jednostki gospodarczej i nie jest zadaniem łatwym. Stopień złożoności rośnie w sytuacji jednostek dużych, o rozbudowanym zakresie działalności operacyjnej i znacznie rozszerzonych potrzebach informacyjnych. Będzie to związane szczególnie z rozbudową analityczną zakresu gromadzonych informacji. W takich jednostkach docenia się znaczenie dobrze skonstruowanego zakładowego planu kont.

W celu ujednolicenia zasad grupowania operacji gospodarczych i ograniczenia nakładu pracy związanego z ustaleniem zakładowego planu kont, zgodnie z art. 83 ust. 1 ustawy o rachunkowości, mogą być stosowane wzorcowe plany kont.

Dostępnych jest wiele publikacji tytułowanych jako wzorcowy plan kont. Zwykle tego typu publikacje odnoszą się do szerokiego zakresu zagadnień i problemów w zakresie konstrukcji planu kont w związku z ewidencją księgową. Jednakże nie jest wskazane traktowanie tych publikacji jako zakładowego planu kont konkretnej jednostki. Tego typu publikacje z pewnością mogą stanowić pomoc jako wzorce i rozwiązania do naśladowania przy opracowywaniu własnego zakładowego planu kont. Zakładowy plan kont jednostki, w tym wykorzystywany zestaw kont, powinien być dostosowany do jej indywidualnych potrzeb i uwzględniać dla niej przewidziane rozwiązania.

Szczególnym rozwiązaniem⁴, które zostało przyjęte przez Ministra Finansów⁵, było wprowadzenie planu kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, określając, że plany te stanowią podstawę do opracowania zakładowych planów kont w tych jednostkach.

Zakładowy plan kont powinien odnosić się także do problemów rozliczeń podatkowych jednostki i to w zakresie różnych podatków.

⁴ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. poz. 1911 ze zm.).

⁵ Taka możliwość jest przewidziana w art. 83 ust. 2 ustawy o rachunkowości.

Mając na uwadze to, że art. 9 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych obowiązuje podatników do prowadzenia ewidencji rachunkowej, zgodnie z odrębnymi przepisami, w sposób zapewniający określenie wysokości dochodu (straty), podstawy opodatkowania i wysokości należnego podatku za rok podatkowy, księgi rachunkowe są traktowane jako stanowiące podstawę ustalenia podatku dochodowego. Będzie się to wiązać z koniecznością dostosowania zakładowego planu kont do wskazanych potrzeb, szczególnie w zakresie ewidencji kosztów i przychodów. W tym zakresie bierze się pod uwagę nie tylko konta bilansowe, ale również i pozabilansowe.

4. Stosowanie uproszczeń a zakładowy plan kont

4.1. Zakres uproszczeń

Ustawa o rachunkowości w wielu przypadkach pozwala jednostkom dokonać wyboru spośród zasad, których nakazuje stosowanie.

W zakresie możliwości dokonania wyboru i stosowania przepisów ustawa o rachunkowości przewiduje:

- zasady, których wybór pozostaje dostępny dla wszystkich jednostek i w tym zakresie jednostka musi dokonać wyboru oraz
- zasady, których wybór i przyjęcie do stosowania jest możliwe w konkretnych sytuacjach albo po spełnieniu konkretnych wymogów, a ich przyjęcie nie stanowi obowiązku dla jednostki nawet w sytuacji spełnienia wskazanych warunków.

Niezależnie od podstaw możliwości stosowania rozwiązań zawartych w ustawie o rachunkowości, ich wybór ma z pewnością przełożenie na rozwiązania ujęte w zakładowym planie kont.

Zakres regulacji, co do których jednostka musi dokonać wyboru, został przedstawiony przy omawianiu zasad opracowywania zakładowego planu kont.

Natomiast dla jednostki, z wyjątkiem jednostek, o których mowa w art. 3 ust. 1e pkt 1–6, które za poprzedni rok obrotowy nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 1) 25 500 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego;
 - 2) 51 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy;
 - 3) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty
- przewidziano w ustawie o rachunkowości alternatywne podejście co do stosowania niektórych wskazanych zaleceń.

Jednostki te mogą:

- dokonywać kwalifikacji umów, o których mowa w art. 3 ust. 4, według zasad określonych w przepisach podatkowych i nie stosować ust. 4 i 5 tego artykułu (art. 3 ust. 6 ustawy o rachunkowości),

- nie stosować przepisów wydanych na podstawie art. 81 ust. 2 pkt 4, a dotyczących szczególnych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (art. 28b ust. 1 ustawy o rachunkowości)⁶,
- przy obliczaniu kosztu wytworzenia produktu, zgodnie z art. 28 ust. 3, do kosztów bezpośrednich doliczyć koszty pośrednie związane z wytworzeniem tego produktu, niezależnie od poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych. Ustalony w ten sposób koszt wytworzenia nie może być wyższy od możliwych do uzyskania cen sprzedaży netto (art. 28 ust. 4a ustawy o rachunkowości),
- odstąpić od ustalania aktywów i rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego (art. 37 ust. 10)⁷.

Niektóre jednostki mikro, jednostki małe oraz jednostki, o których mowa w art. 3 ust. 2 i ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, które spełniają warunki określone w art. 3 ust. 1c pkt 1 albo ust. 1d, mogą dodatkowo dokonywać odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środków trwałych według zasad określonych w przepisach podatkowych oraz nie tworzyć biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych⁸. Decyzja kierownika jednostki, jako odpowiedzialnego za rachunkowość jednostki w zakresie wykorzystania wskazanych przepisów, może skutkować w sposób istotny dostosowaniem do tego stanu zakładowego planu kont.

Przyjęcie uproszczenia w zakresie niestosowania rozporządzenia dotyczącego szczególnego podejścia do wyceny i prezentacji instrumentów finansowych, a stosowanie w tym zakresie przepisów ustawy o rachunkowości nie będzie związane z koniecznością podziału instrumentów na cztery kategorie i stosowania w ślad za tym właściwych zasad wyceny i ujmowania skutków tej wyceny. Podobnie przyjęcie uproszczeń w zakresie ujmowania umów leasingu finansowego jednolicie dla celów podatkowych i bilansowych jako leasingu operacyjnego stanowi również istotne uproszczenie z wpływem na zakładowy plan kont.

Odniesienia do tych grup zagadnień znajdują się przy omawianiu właściwych zespołów kont lub poszczególnych kont.

Dla szczególnych jednostek, to jest jednostek mikro i jednostek małych oraz jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w ustawie o rachunkowości przewidziano możliwość korzystania z dodatkowych innych uproszczeń.

4.2. Uproszczenia dla jednostek mikro i małych

Jednostkami mikro w rozumieniu ustawy o rachunkowości są te jednostki, które spełniają przepis art. 3 ust. 1a i 1b. Istotnym warunkiem (oprócz innych) uznania jednostki za jednostkę mikro jest to, że jednostka ta w roku obrotowym, za który sporządza sprawozdanie finan-

⁶ Przepisu art. 28b ust. 1 nie stosuje się do jednostek, o których mowa w art. 3 ust. 1e pkt 1–6, oraz jednostek mikro.

⁷ Przepisu art. 37 ust. 10 nie stosuje się do jednostek, o których mowa w art. 3 ust. 1e pkt 1–6.

⁸ Ograniczenia do stosowania wymienionych uproszczeń zostały omówione w kolejnym punkcie.

sowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- a) 1 500 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- b) 3 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- c) 10 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty – w stosunku do których organ zatwierdzający podjął decyzję w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego z zastrzeżeniem art. 46 ust. 5 pkt 4, art. 47 ust. 4 pkt 4, art. 48 ust. 3, art. 48a ust. 3, art. 48b ust. 4 lub art. 49 ust. 4 ustawy o rachunkowości.

Jednostki mikro

Jednostkami mikro w rozumieniu ustawy o rachunkowości są również jednostki, o których mowa w art. 3 ust. 1a, które:

- 1) za poprzedni rok obrotowy sporządziły sprawozdanie finansowe z zastosowaniem zasad wskazanych dla jednostek mikro oraz
- 2) w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, albo w roku poprzedzającym ten rok obrotowy przekroczyły dwie z wymienionych wcześniej wielkości.

Uproszczenia dla jednostek mikro są następujące:

- bilans jednostki mikro powinien zawierać informacje w zakresie nie mniejszym niż ustalony dla tych jednostek w załączniku nr 4 do ustawy (art. 46 ust. 5 pkt 4) – tj. uproszczony bilans,
- rachunek zysków i strat jednostki mikro powinien zawierać informacje w zakresie nie mniejszym niż ustalony dla tych jednostek w załączniku nr 4 do ustawy (art. 47 ust. 4 pkt 4) – tj. uproszczony rachunek zysków i strat,
- jednostka mikro może nie sporządzać informacji dodatkowej, pod warunkiem że przedstawi informacje uzupełniające do bilansu określone w załączniku nr 4 do ustawy o rachunkowości (art. 48 ust. 3),
- jednostka mikro może również nie sporządzać zestawienia ze zmian w kapitale (funduszu) własnym (art. 48a ust. 3), rachunku przepływów pieniężnych (art. 48b ust. 3),
- jednostka mikro może nie sporządzać sprawozdania z działalności, pod warunkiem że w informacji dodatkowej (o ile ją sporządza) lub w informacjach uzupełniających do bilansu przedstawi informacje dotyczące nabycia udziałów własnych,
- jednostka mikro może nie wykazywać informacji w sprawozdaniu z działalności (o ile je sporządza) wskaźników oraz informacji wymaganych w art. 49 ust. 3.

Jednostka, która zdecyduje o wyborze statusu jednostki mikro, może zrezygnować z zachowania zasady ostrożności przy wycenie poszczególnych składników aktywów i pasywów (art. 7 ust. 2a).

Jednostka mikro również nie wycenia aktywów i pasywów według wartości godziwej i skorygowanej ceny nabycia (art. 28a).

Jednostka mikro może także dokonywać odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środków trwałych według zasad określonych w przepisach podatkowych (art. 32 ust. 7 ustawy o rachunkowości). Jednostka mikro może również nie tworzyć biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych (art. 39 ust. 6 ustawy o rachunkowości). Jednakże przepisów tych nie stosuje się do spółek kapitałowych, spółek komandytowo-akcyjnych i spółek jawnych lub komandytowych, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej.

Możliwość zastosowania wskazanych uproszczeń w zakresie sposobu naliczania odpisów amortyzacyjnych i nietworzenia rozliczeń międzyokresowych biernych, w związku z ograniczeniami, zasadniczo dotyczy jednostek prowadzonych przez osoby fizyczne, spółek cywilnych i jawnych oraz organizacji pozarządowych i spełniających wskazane kryteria.

Należy również podkreślić, że jednostka mikro może korzystać z prawa do zastosowania uproszczeń w zakresie:

- kwalifikacji umów leasingu wg przepisów podatkowych (art. 3 ust. 6),
- niestosowania przepisów rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad uznania, metod wyceny, zakresu ujawnienia i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (art. 28b),
- nieustalania aktywów i nietworzenia rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego (art. 37 ust. 10), także
- doliczania wszystkich kosztów pośrednich związanych z wytworzeniem produktu, niezależnie od poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych do kosztu wytworzenia tych produktów, nie wyżej niż cena sprzedaży (art. 28 ust. 4).

Wobec przedstawionych faktów należałoby sytuację dotyczącą możliwości stosowania tak wielu uproszczeń odnieść do zakresu zakładowego planu kont jednostki mikro.

Jednocześnie należy podkreślić, że możliwość sporządzania uproszczonych sprawozdań finansowych przez jednostki mikro nie wiąże się jednoznacznie z wprowadzeniem uproszczeń w zakresie prowadzenia ewidencji w księgach rachunkowych z wpływem na zawartość zakładowego planu kont⁹.

Wobec braku konieczności szczegółowej prezentacji w większości kategorii bilansowych i w wynikowych, prowadzenie ewidencji z uwzględnieniem tak wielu podziałów, jak w przypadku jednostek sporządzających sprawozdanie finansowe według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości, nie będzie konieczne. Oczywiście decyzja dotycząca posiadania tak szczegółowego zakresu informacji pozostaje w gestii jednostki i musi uwzględniać potrzebę ich posiadania.

Rezygnacja ze stosowania zasady ostrożnej wyceny oraz dostosowanie do zakazu wyceny aktywów według wartości godziwej i skorygowanej ceny nabycia może wpłynąć na zakładowy plan kont takiej jednostki. Szczególnie będzie to możliwe w zakresie kont zespołu 0 *Aktywa trwałe*. W porównaniu z załączonym do publikacji planem kont, uwzględniając modyfikację

⁹ To stwierdzenie dotyczy także jednostek małych.

i ograniczając zakres funkcjonujących kont do wersji podstawowej, uzyska się następującą postać zespołu 0 *Aktywa trwałe*:

Symbol konta	Zespół 0 – Aktywa trwałe
01	Środki trwałe
02	Wartości niematerialne i prawne
03	Długoterminowe aktywa finansowe
04	Inwestycje w nieruchomości i prawa
07	Odpisy umorzeniowe
08	Środki trwałe w budowie
09	Konta pozabilansowe

Eventualne dalsze rozwinięcie, w ramach zaprezentowanych grup kont, powinno nastąpić w miarę potrzeb jednostki.

Jednostki małe

Kolejna kategoria jednostek wyróżnionych w ustawie o rachunkowości to jednostki małe¹⁰, którymi w rozumieniu ustawy o rachunkowości są jednostki spełniające przepis art. 3 ust. 1c tej ustawy. Podobnie jak przy definicji jednostek mikro, istotnym warunkiem (oprócz innych) jest to, jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony w ustawie – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony w ustawie, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 25 500 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- 51 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty – w stosunku do których organ zatwierdzający podjął decyzję w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego z zastrzeżeniem art. 46 ust. 5 pkt 5, art. 47 ust. 4 pkt 5, art. 48 ust. 4, art. 48a ust. 4, art. 48b ust. 5 lub art. 49 ust. 5 ustawy o rachunkowości.

Jednostkami małymi w rozumieniu ustawy są również jednostki, o których mowa w art. 3 ust. 1c, które:

- za poprzedni rok obrotowy sporządziły sprawozdanie finansowe z zastosowaniem zasad wskazanych dla jednostek małych oraz
- w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, albo w roku poprzedzającym ten rok obrotowy przekroczyły dwie z wymienionych wcześniej wielkości.

¹⁰ Kwalifikacja do jednostek małych nie dotyczy jednostek zaufania publicznego i jednostek sektora finansów publicznych.

Uproszczenia dla jednostek małych odnoszą się do następujących zagadnień:

- bilans jednostki małej powinien zawierać informacje w zakresie ustalonym dla tych jednostek w załączniku nr 5 do ustawy (art. 46 ust. 5 pkt 5) – tj. uproszczony bilans,
- rachunek zysków i strat jednostki małej powinien zawierać informacje w zakresie ustalonym dla tych jednostek w załączniku nr 5 do ustawy w wariantach porównawczym albo kalkulacyjnym, zależnie od wyboru dokonanego przez kierownika jednostki (art. 47 ust. 4 pkt 5) – tj. uproszczony rachunek zysków i strat,
- zakres informacji dodatkowej dla jednostek małych sporządzających uproszczoną informację dodatkową określa załącznik nr 5 do ustawy o rachunkowości. Jednostka mała, która nie sporządza uproszczonej informacji dodatkowej, sporządza informację dodatkową w zakresie nie mniejszym niż określony w załączniku nr 5 do ustawy (art. 48 ust. 4),
- jednostka mała może również nie sporządzać zestawienia ze zmian w kapitale (funduszu) własnym (art. 48a ust. 4) oraz rachunku przepływów pieniężnych (art. 48b ust. 5),
- jednostka mała, która ma obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności, może nie sporządzać tego sprawozdania, pod warunkiem że w informacji dodatkowej przedstawi informacje dotyczące nabycia udziałów własnych,
- ponadto mała jednostka może nie wykazywać informacji w sprawozdaniu z działalności (o ile je sporządza) wskaźników oraz informacji wymaganych w art. 49 ust. 3.

Biorąc pod uwagę, że mała jednostka spełnia warunki co do możliwości zastosowania również uproszczeń dotyczących:

- kwalifikacji umów leasingu wg przepisów podatkowych (art. 3 ust. 6),
- niestosowania przepisów rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad uznania, metod wyceny, zakresu ujawnienia i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (art. 28b),
- nieustalania aktywów i nietworzenia rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego (art. 36 ust. 10), także
- doliczania wszystkich kosztów pośrednich związanych z wytworzeniem produktu, niezależnie od poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych do kosztu wytworzenia tych produktów, nie wyżej niż cena sprzedaży (art. 28 ust. 4b).

Jednostka mała może także dokonywać odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środków trwałych według zasad określonych w przepisach podatkowych (art. 32 ust. 7 ustawy o rachunkowości). Jednostka mała może również nie tworzyć biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych (art. 39 ust. 6 ustawy o rachunkowości). Jednakże przepisów tych nie stosuje się do spółek kapitałowych, spółek komandytowo-akcyjnych i spółek jawnych lub komandytowych, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej.

Przyjęcie do stosowania przez małą jednostkę wymienionych uproszczeń należy odnieść również do zakresu jej zakładowego planu kont.

Poniżej przedstawiono przykład modyfikacji kont zespołu 0 *Aktywa trwałe* w jednostce „małej”, która stosuje uproszczenia w zakresie instrumentów finansowych i pozostałych inwestycji.

Symbol konta		Zespół 0 – Aktywa trwałe
01		Środki trwałe
	01-1	Grunty, w tym prawo wieczystego użytkowania gruntu
	01-2	Budynki, lokale, prawo do lokali, obiekty inżynierii lądowej i wodnej
	01-3	Urządzenia techniczne i maszyny
	01-4	Środki transportu
	01-5	Inne środki trwałe
02		Wartości niematerialne i prawne
	02-1	Koszty zakończonych prac rozwojowych
	02-2	Wartość firmy
	02-3	Inne wartości niematerialne i prawne
03		Długoterminowe aktywa finansowe
	03-1	Udziały i akcje w innych jednostkach
	03-2	Inne długoterminowe papiery wartościowe
	03-3	Inne długoterminowe aktywa finansowe
	03-5	Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe
04		Inwestycje w nieruchomości i prawa
	04-1	Nieruchomości inwestycyjne
	04-2	Inwestycje w wartości niematerialne i prawne
	04-5	Odpisy aktualizujące inwestycje w nieruchomości i prawa
07		Odpisy umorzeniowe
	07-1	Odpisy umorzeniowe środków trwałych
	07-2	Odpisy umorzeniowe wartości niematerialnych i prawnych
	07-3	Odpisy umorzeniowe inwestycji w nieruchomości
08		Środki trwałe w budowie
09		Konta pozabilansowe

Z pewnością zakres modyfikacji zakładowego planu kont może być bardziej rozległy i dotyczyć również pozostałych zespołów kont, jednakże powinien być dostosowany do indywidualnych potrzeb jednostki.

5. Zakładowy plan kont a podatki

Prawo podatkowe nakłada szereg obowiązków i obciążeń na jednostki gospodarcze. Są to przede wszystkim narzucone podmiotom gospodarczym wymogi ewidencyjne, rozliczeniowe i finansowe.

Z pewnością podatki skutkują powstaniem rozrachunków publicznoprawnych, które w większości sytuacji stanowią zobowiązania jednostki wobec organów podatkowych.

W zależności od rodzaju podatku, uwzględniając zasadę podwójnego zapisu, będą one jednocześnie wpływały w jednostce na:

- zwiększenie kosztów jej działalności (na przykład podatek od nieruchomości),
- obciążenie jej wyniku finansowego (na przykład podatek dochodowy od osób prawnych),
- zwiększenie wartości składników aktywów (na przykład niepodlegający odliczeniu podatek VAT tytułem pozyskania składnika aktywów) czy
- wielkość rozrachunków z odbiorcami i dostawcami (naliczony i należny podatek VAT).

Zdarzenia gospodarcze dotyczące ujęcia obciążeń z tytułu podatków i rozliczenia podatków będą miały swoje odzwierciedlenie w księgach rachunkowych podmiotu.

W związku z tym istnieje potrzeba powołania oraz określenia w zakładowym planie kont zasad funkcjonowania kont do tego przewidzianych i wskazania właściwej kwalifikacji podatków.

Szczególnie wymagającym podatkiem jest podatek VAT. Z uwagi na liczne regulacje w zakresie VAT należnego i możliwości odliczania czy zwrotu VAT naliczonego co do kwoty i terminu, istnieje potrzeba szczegółowego ujęcia rozliczeń z tytułu tego podatku zarówno w księdze głównej, jak i księgach pomocniczych. Dla celów rozliczeń z tytułu VAT, ze względu na zakres danych niezbędnych do prawidłowego rozliczenia, istotne są rejestry VAT, stanowiące księgi podatkowe w tym zakresie.

Kolejnym wymagającym podatkiem jest podatek od osób prawnych, szczególnie biorąc pod uwagę wymogi informacyjne niezbędne dla celów rozliczeń z tytułu tego podatku.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (dalej: pdop), podatnicy są zobowiązani do prowadzenia ewidencji rachunkowej, zgodnie z odrębnymi przepisami, w sposób zapewniający określenie wysokości dochodu (straty), podstawy opodatkowania i wysokości należnego podatku za rok podatkowy, a także do uwzględnienia w ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych informacji niezbędnych do obliczenia wysokości odpisów amortyzacyjnych zgodnie z przepisami art. 16a–16m ustawy o pdop.

Ewidencję rachunkową prowadzoną zgodnie z odrębnymi przepisami, zapewniającą określenie podstawy opodatkowania i wysokości należnego podatku, w przypadku podatników ob-

jętych ustawą o rachunkowości, stanowi ewidencja w księgach rachunkowych prowadzonych zgodnie z tą ustawą.

W stosunku do ksiąg podatkowych Ordynacja podatkowa stawia szczególne wymagania co do ich jakości. Wymagane cechy ksiąg podatkowych to w szczególności ich rzetelność i niewadliwość. Natomiast księgi rachunkowe, w myśl ustawy o rachunkowości, to księgi prowadzone rzetelnie, bezbłędnie, sprawdzalnie i bieżąco (art. 24 ust. 1), co pokrywa się z wymienionymi cechami ksiąg podatkowych. W związku z tym księgi rachunkowe prowadzone zgodnie z ustawą o rachunkowości i spełniające określone w niej cechy jakościowe można uznać za księgi podatkowe.

Źródło informacji podatkowych

Zatem księgi rachunkowe muszą umożliwiać ustalenie dla celów podatkowych rzetelną wartość:

- przychodów (także tych niezaliczanych do przychodów na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o pdop),
- kosztów uzyskania przychodów (również wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów z powodu braku ich związku z przychodami lub wyłączonych z tych kosztów na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy o pdop),
- dochodów wolnych od podatku (straty na źródłach wolnych od podatku) – art. 17 ustawy o pdop,
- przychodów ze źródeł, do których nie mają zastosowania przepisy wyżej wymienionej ustawy, np. przychodów z typowej działalności rolniczej, gospodarki leśnej – art. 2 ust. 1 ustawy o pdop,
- przychodów i kosztów spółek niemających osobowości prawnej, w której współnikiem jest podatnik, przychodów i kosztów ze wspólnej własności, wspólnego przedsięwzięcia, wspólnego posiadania lub wspólnego użytkowania rzeczy i praw majątkowych (art. 5 ustawy o pdop),
- przychodów określonych generalnie jako „licencyjne”, uzyskiwanych przez podatników niemających w Polsce siedziby lub zarządu oraz innych przychodów uzyskanych przez osoby zagraniczne, opodatkowanych w sposób zryczałtowany (art. 21 ustawy o pdop).

Należy również zwrócić uwagę, że od 1 stycznia 2018 r. w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, jak i w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych ustawodawca wprowadził dwie odrębne kategorie dochodów: zyski kapitałowe oraz pozostałe źródła. W związku z tym podatnicy tych podatków mają obowiązek podziału dochodów na wymienione dwa źródła.

Punktem wyjścia do obliczenia dochodu podatkowego, stanowiącego podstawę opodatkowania lub straty podatkowej, są przychody i koszty ich osiągnięcia, ustalone zgodnie z ustawą o rachunkowości, które jednak mogą różnić się zakresem, wysokością i momentem powstawania od przychodów i kosztów podatkowych określonych przepisami ustawy o podatku dochodowym.

Biorąc pod uwagę opisaną sytuację, wymogiem koniecznym staje się opracowanie zasad ewidencji różnic pomiędzy bilansowym a podatkowym wynikiem.

W tym zakresie jednostki mogą wziąć pod uwagę na przykład następujące wypracowane i funkcjonujące w praktyce rozwiązania:

- stosowanie rozbudowanej ewidencji księgowej na dodatkowo utworzonych kontach analitycznych,

- prowadzenie w tym celu ewidencji pozabilansowej w księgach rachunkowych,
- prowadzenie ewidencji w formie dodatkowych zestawień w arkuszu Excel.

Będzie to związane z koniecznością dostosowania zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych na potrzeby ustalenia podstawy opodatkowania (dodatkowe obowiązki) i wskazanie przyjętych rozwiązań w zasadach (polityce) rachunkowości.

W związku z tym musi nastąpić także przyjęcie rozwiązań w zakładowym planie kont, a w szczególności określenie zasad prowadzenia ksiąg pomocniczych (analitycznych) dla celów podatkowych i wskazanie ich powiązań z kontami księgi głównej. Jeżeli będzie to dodatkowa ewidencja pozabilansowa, w księgach rachunkowych lub w formie dodatkowych zestawień sporządzanych poza księgami rachunkowymi, to należy wskazać zasady ich prowadzenia.

Przy ustalaniu kosztów podatkowych jednostki mogą uwzględniać na przykład konta zespołu 4 lub 5, a także konta zespołu 7.

Zastosowanie rozbudowy analitycznej do kont wynikowych w ramach kont kosztów polega na powołaniu dodatkowych kont analitycznych, kolejnego rzędu do ich ujmowania.

Prowadzenie ewidencji pozabilansowej w księgach rachunkowych wymaga przyjęcia zasad jej funkcjonowania. Ewidencję pozabilansową można prowadzić, stosując zapis jednostronny lub zapis dwustronny. Ujęcie pozabilansowe operacji przy zastosowaniu zapisu dwustronnego wymaga powołania konta technicznego.

Jeżeli jednostka stosuje ewidencję pozabilansową w księgach rachunkowych do ujmowania różnic pomiędzy kosztami bilansowymi i podatkowymi, to wskazane jest funkcjonowanie kont zespołu 9 i ich rozbudowa analityczna. Istotny jest również opis przeznaczenia poszczególnych kont, tj. wskazanie zakresu ujmowanych różnic.

Ewidencja pozabilansowa będzie szczególnie użyteczna w sytuacji, gdy należy ustalić koszty oraz przychody nieujęte w księgach rachunkowych, a stanowiące w danym roku koszty i przychody uznane za podatkowe. Na przykład będą to kwoty odsetek za opóźnienie w zapłacie należności, naliczone memoriałowo i ujęte w tym momencie w księgach rachunkowych, a otrzymane od kontrahentów w kolejnym roku obrotowym.

W tabelach od 1 do 5 zaprezentowane zostały przykłady rozwiązań, w sytuacji wyboru przez jednostkę ewidencji z wykorzystaniem kont zespołu 4 oraz ewidencji na kontach zespołu 7 w ramach ewidencji bilansowej i alternatywne rozwiązanie w ramach ewidencji pozabilansowej.

Przy prezentacji przykładowej ewidencji pozabilansowej różnic pomiędzy kosztami i przychodami bilansowymi i podatkowymi wykorzystano następujące konta:

- konto 90-1 *Koszty nieuznane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku* (ujęte w księgach bieżącego roku),
- konto 90-2 *Koszty uznane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku* (ujęte w księgach lat ubiegłych),
- konto 90-3 *Przychody niepodlegające opodatkowaniu w roku bieżącym* (ujęte w księgach bieżącego roku),
- konto 90-4 *Przychody podlegające opodatkowaniu w roku bieżącym* (ujęte w księgach lat ubiegłych),
- konto 99 *Konto techniczne*, w celu dokonania podwójnego zapisu.

Tabela 1. Ujęcie różnic w wysokości kosztów amortyzacji bilansowej i podatkowej

Opis operacji	Księgowanie	
	Wn	Ma
1) Różnice w amortyzacji bilansowej i podatkowej – ujęcie w księgach rachunkowych – ewidencja bilansowa różnic		
Ujęcie odpisu amortyzacyjnego		07 <i>Odpisy umorzeniowe</i>
– w części stanowiącej koszt uzyskania przychodów (kup)	40-1/1 <i>Amortyzacja – kup</i> ¹¹	
– w części niestanowiącej kosztów uzyskania przychodów (nkup)	40-1/2 <i>Amortyzacja – nkup</i> ¹²	
2) Różnice w amortyzacji bilansowej i podatkowej – ujęcie w księgach rachunkowych – ewidencja pozabilansowa różnic		
Ujęcie odpisu amortyzacyjnego w księgach rachunkowych	40-1 <i>Amortyzacja</i>	07 <i>Odpisy umorzeniowe</i>
równolegle		
Ujęcie odpisu amortyzacyjnego – w części niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów	90-1 <i>Koszty nieuznane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku (ujęte w księgach bieżącego roku) analityka – Amortyzacja</i>	99 <i>Konto techniczne</i>

Tabela 2. Różnice w wysokości kosztów zużycia materiałów – ujęcie bilansowe i podatkowe

Opis operacji	Księgowanie	
	Wn	Ma
1	2	3
1) Zużycie materiałów na cele produkcyjne stanowiące i niestanowiące kosztów uzyskania przychodów – ujęcie w księgach rachunkowych – ewidencja bilansowa różnic		
Ujęcie zużycia materiałów		31 <i>Materiały</i>
– w części stanowiącej koszt uzyskania przychodów (kup)	40-2/1 <i>Zużycie materiałów i energii – kup</i>	
– w części niestanowiącej kosztów uzyskania przychodów (nkup)	40-2/2 <i>Zużycie materiałów i energii – nkup</i>	

¹¹ Skrót oznacza koszty uzyskania przychodów.¹² Skrót oznacza koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów.

1	2	3
2) Zużycie materiałów na cele produkcyjne stanowiące i niestanowiące kosztów uzyskania przychodów – ujęcie w księgach rachunkowych – ewidencja pozabilansowa różnic		
Ujęcie zużycia materiałów	40-2 <i>Zużycie materiałów i energii</i>	31 <i>Materiały</i>
równolegle		
Ujęcie zużycia materiałów – w części niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów (nkup)	90-1 <i>Koszty nieuznane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku (ujęte w księgach bieżącego roku)</i> analityka – <i>Materiały</i>	99 <i>Konto techniczne</i>

Tabela 3. Koszty finansowania zewnętrznego – ujęcie memoriałowe i kasowe

Opis operacji	Księgowanie	
	Wn	Ma
1) Przejściowe różnice związane z ujęciem bilansowej wyceny kredytów – ewidencja bilansowa różnic		
Naliczenie odsetek	75-1 <i>Koszty finansowe</i> analityka – <i>Odsetki od kredytu - nkup</i>	13-4 <i>Kredyty bankowe</i> lub 65 <i>Pozostałe rozliczenia międzyokresowe</i>
2) Przejściowe różnice związane z ujęciem bilansowej wyceny kredytów – ewidencja pozabilansowa różnic		
Naliczenie odsetek	75-1 <i>Koszty finansowe</i> analityka – <i>Odsetki od kredytu</i>	13-4 <i>Kredyty bankowe</i> lub 65 <i>Pozostałe rozliczenia międzyokresowe</i>
równolegle		
Naliczenie odsetek	90-1 <i>Koszty nieuznane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku (ujęte w księgach bieżącego roku)</i> analityka – <i>Odsetki od kredytu</i>	99 <i>Konto techniczne</i>
3) Odsetki zapłacone w kolejnym roku		
Odsetki zapłacone	13-4 <i>Kredyty bankowe</i> lub 65 <i>Pozostałe rozliczenia międzyokresowe</i>	13-1 <i>Rachunek bieżący</i>
równolegle		
Odsetki zapłacone	90-2 <i>Koszty uznane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku (ujęte w księgach lat ubiegłych)</i> analityka – <i>Odsetki od kredytu</i>	99 <i>Konto techniczne</i>

Tabela 4. Wycena należności – ujęcie odsetek memoriałowe i kasowe

Opis operacji	Księgowanie	
	Wn	Ma
1) Różnice związane z ujęciem wyceny bilansowej należności – ewidencja bilansowa różnic		
Naliczenie odsetek	20 <i>Rozrachunki z odbiorcami</i> analitika wg odbiorców	75-0 <i>Przychody finansowe</i> analitika – <i>Odsetki od należności niezaliczane do przychodów podatkowych</i>
2) Różnice związane z ujęciem wyceny bilansowej należności – ewidencja pozabilansowa różnic		
Naliczenie odsetek	20 <i>Rozrachunki z odbiorcami</i> analitika wg odbiorców	75-0 <i>Przychody finansowe</i> analitika – <i>Odsetki od należności</i>
równolegle		
Naliczenie odsetek	90-3 <i>Przychody niepodlegające opodatkowaniu w roku bieżącym (ujęte w księgach bieżącego roku)</i> analitika – <i>Odsetki od należności</i>	99 <i>Konto techniczne</i>
3) Odsetki zapłacone w kolejnym roku		
	13-1 <i>Rachunek bieżący</i>	20 <i>Rozrachunki z odbiorcami</i> analitika wg odbiorców
równolegle		
Odsetki zapłacone	90-4 <i>Przychody podlegające opodatkowaniu w roku bieżącym (ujęte w księgach lat ubiegłych)</i> analitika – <i>Odsetki od należności</i>	99 <i>Konto techniczne</i>

Tabela 5. Wycena należności – ujęcie odpisu aktualizującego wartość

Opis operacji	Księgowanie	
	Wn	Ma
1	2	3
1) Utworzenie odpisu aktualizującego na należność nieprzeterminowaną (niezaliczony do kosztów podatkowych) – ewidencja bilansowa różnic		
Odpis aktualizujący (kwota brutto)	76-1 <i>Pozostałe koszty operacyjne</i> analitika – <i>Odpisy aktualizujące należności</i> – <i>nkup</i>	28 <i>Odpisy aktualizujące należności</i> analitika wg kontrahentów

1	2	3
2) Utworzenie odpisu aktualizującego na należność nieprzeterminowaną – ewidencja pozabilansowa różnic		
Odpis aktualizujący (kwota brutto)	76-1 <i>Pozostałe koszty operacyjne</i> analityka – <i>Odpisy aktualizujące należności</i>	28 <i>Odpisy aktualizujące należności</i> analityka wg kontrahentów
równolegle		
Odpis aktualizujący (kwota netto)	90-1 <i>Koszty nieuznane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku</i> (ujęte w księgach bieżącego roku) analityka – <i>Odpisy aktualizujące należności</i>	99 <i>Konto techniczne</i>

Ustalenie wyniku podatkowego

Do ustalenia wyniku podatkowego (dochodu lub straty podatkowej) można przyjąć:

- wynik finansowy brutto z rachunku zysków i strat, skorygowany (pozabilansowo) odpowiednio o przychody i koszty, które nie wpływają na podstawę opodatkowania oraz o statystycznie uwzględniane przychody i koszty nieujęte w księgach, ale wpływające na podstawę opodatkowania albo
- przychody i koszty oraz straty i zyski wynikające z ewidencji księgowej (zgodne z ujęciem wskazanym przez ustawę o rachunkowości) i odpowiednio skorygowane o przychody i koszty niewpływające na podstawę opodatkowania oraz o statystycznie uwzględnione przychody i koszty nieujęte w księgach, ale wpływające na podstawę opodatkowania.

W związku z zastosowanym wariantem ustalania wyniku podatkowego ewidencja kosztów dla celów podatkowych będzie zawierała informacje do przeprowadzenia korekt kosztów i przychodów ujętych bilansowo, na plus lub minus, w celu ustalenia kosztów i przychodów danego okresu uznanych za podatkowe lub będzie stanowiła podstawę korekty wyniku finansowego brutto (również na plus lub minus) do podstawy opodatkowania.

Ze względu na istotny wpływ stosowania uproszczeń jednocześnie na rozliczenia podatkowe i ewidencję w księgach rachunkowych, wymagają uregulowania w polityce rachunkowości między innymi zasady:

- kwalifikowania w księgach rachunkowych korzystającego umów leasingu finansowego oraz
- ustalania różnic kursowych dotyczących wyceny bilansowej.

Jednostki gospodarcze są zmuszone do akceptacji i stosowania reguł ustanowionych przez prawo bilansowe, jak i prawo podatkowe. Zastosowanie wyłącznie jednego rozwiązania, np.:

- prawa bilansowego narazi jednostkę na sankcje finansowe określone prawem podatkowym,
- prawa podatkowego narazi jednostkę na naruszenie zasady rzetelności i wiernego obrazu sytuacji majątkowej i finansowej jednostki.

Zespół 0

Aktywa trwałe

1. Wykaz kont zespołu 0 *Aktywa trwałe*
2. Ogólna charakterystyka kont zespołu 0 *Aktywa trwałe*
3. Komentarz do kont zespołu 0 *Aktywa trwałe*
 - 3.1. Konto 01 *Środki trwałe*
 - 3.2. Konto 02 *Wartości niematerialne i prawne*
 - 3.3. Ogólna charakterystyka inwestycji długoterminowych
 - 3.3.1. Konto 03 *Długoterminowe aktywa finansowe*
 - 3.3.2. Konto 04 *Inwestycje w nieruchomości i prawa*
 - 3.4. Ogólna charakterystyka odpisów z tytułu utraty wartości aktywów
 - 3.4.1. Konto 05 *Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz wartości inwestycji w nieruchomości i prawa*
 - 3.4.2. Konto 06 *Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe oraz inwestycje w nieruchomości i prawa*
 - 3.5. Konto 07 *Odpisy umorzeniowe*
 - 3.6. Konto 08 *Środki trwałe w budowie*
 - 3.7. Konta 09 *Konta pozabilansowe*

1. Wykaz kont zespołu 0 *Aktywa trwałe*

Zespół 0 – Aktywa trwałe		
Symbol konta		Nazwa konta
podstawowy	rozszerzony	
1	2	3
01		Środki trwałe
	01-1	Grunty, w tym prawo wieczystego użytkowania gruntu
	01-2	Budynki, lokale, prawo do lokali, obiekty inżynierii lądowej i wodnej
	01-3	Urządzenia techniczne i maszyny
	01-4	Środki transportu
	01-5	Inne środki trwałe
02		Wartości niematerialne i prawne
	02-1	Koszty zakończonych prac rozwojowych
	02-2	Wartość firmy
	02-3	Inne wartości niematerialne i prawne
03		Długoterminowe aktywa finansowe
	03-1	Udziały i akcje w innych jednostkach
	03-2	Inne długoterminowe papiery wartościowe
	03-3	Inne długoterminowe aktywa finansowe
04		Inwestycje w nieruchomości i prawa
	04-1	Nieruchomości inwestycyjne
	04-2	Inwestycje w wartości niematerialne i prawne
05		Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz wartości inwestycji w nieruchomości i prawa
	05-1	Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych
	05-2	Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości niematerialnych i prawnych
	05-3	Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych w budowie
	05-4	Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości inwestycji w nieruchomości i prawa

1	2	3
06		Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe oraz inwestycje w nieruchomości i prawa
	06-1	Odpisy aktualizujące nieruchomości inwestycyjne
	06-2	Odpisy aktualizujące inwestycje w wartości niematerialne i prawne
	06-3	Odpisy aktualizujące udziały i akcje w innych jednostkach
	06-4	Odpisy aktualizujące inne długoterminowe papiery wartościowe
	06-5	Odpisy aktualizujące inne długoterminowe aktywa finansowe
07		Odpisy umorzeniowe
	07-1	Odpisy umorzeniowe środków trwałych
	07-2	Odpisy umorzeniowe wartości niematerialnych i prawnych
	07-3	Odpisy umorzeniowe inwestycji w nieruchomości
	07-4	Odpisy umorzeniowe inwestycji w wartości niematerialne i prawne
08		Środki trwałe w budowie
09		Konta pozabilansowe
	09-1	Obce środki trwałe
	09-2	Środki trwałe w likwidacji
	09-3	Obce wartości niematerialne i prawne

2. Ogólna charakterystyka kont zespołu 0 *Aktywa trwałe*

Konta zespołu 0 *Aktywa trwałe* są przeznaczone do ewidencji niefinansowych i finansowych aktywów trwałych.

Za aktywa trwałe jednostki należy rozumieć zasoby:

- majątkowe kontrolowane przez jednostkę i o wiarygodnie określonej wartości,
- które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych,
- które są przeznaczone do zbycia lub zużycia w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Ewidencją na kontach tego zespołu objęte są następujące kategorie aktywów trwałych:

- *środki trwałe*,
- *wartości niematerialne i prawne*,

- *długoterminowe aktywa finansowe,*
- *inwestycje w nieruchomości i prawa,*
- *środki trwałe w budowie.*

W ramach kont zespołu 0 *Aktywa trwałe* funkcjonują również konta korygujące wartość finansowych i niefinansowych aktywów trwałych, obejmujące:

- odpisy z tytułu trwałej utraty środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych,
- odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe i inwestycje w nieruchomości i prawa,
- odpisy umorzeniowe dotyczące środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz nieruchomości inwestycyjnych.

Konta zespołu 0 służą również do ewidencji pozabilansowych składników majątku trwałego.

Sprawozdanie finansowe

Ewidencja na kontach zespołu 0 ma zapewnić informacje na potrzeby sporządzenia sprawozdania finansowego, w części A aktywów bilansu.

Tabela 6. Zestawienie informacji dotyczących aktywów trwałych – prezentacja według poszczególnych załączników do ustawy o rachunkowości

Według załącznika nr 1 (duże jednostki)			Według załącznika nr 5 (jednostki małe)			Według załącznika nr 4 (jednostki mikro)	
1			2			3	
A	Aktywa trwałe		A	Aktywa trwałe		A	Aktywa trwałe
	I.	Wartości niematerialne i prawne		I.	Wartości niematerialne i prawne		w tym środki trwałe
		1. Koszty zakończonych prac rozwojowych					
		2. Wartość firmy					
		3. Inne wartości niematerialne i prawne					
		4. Zaliczki na wartości niematerialne i prawne					
	II.	Rzeczowe aktywa trwałe		II.	Rzeczowe aktywa trwałe, w tym:		
		1. Środki trwałe			1. Środki trwałe		
		2. Środki trwałe w budowie			2. Środki trwałe w budowie		
		3. Zaliczki na środki trwałe w budowie					

1			2			3	
	III.	Należności długoterminowe		III.	Należności długoterminowe		
		1. Od jednostek powiązanych					
		2. Od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale					
		3. Od pozostałych jednostek					
	IV.	Inwestycje długoterminowe		IV.	Inwestycje długoterminowe, w tym:		
		1. Nieruchomości inwestycyjne			– nieruchomości		
		2. Wartości niematerialne i prawne			– długoterminowe aktywa finansowe		
		3. Długoterminowe aktywa finansowe					
		4. Inne inwestycje długoterminowe					
	V.	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		V.	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		
		1. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego					
		2. Inne rozliczenia międzyokresowe					

3. Komentarz do kont zespołu 0 *Aktywa trwałe*

3.1. Konto 01 *Środki trwałe*

Krajowy Standard Rachunkowości nr 11 *Środki trwałe* (KSR 11) pojęciem środków trwałe określa składnik aktywów, który na dzień ujęcia, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 15 ustawy o rachunkowości, spełnia łącznie następujące warunki:

- a) posiada formę rzeczową lub jest rzeczowym prawem majątkowym, takim jak: prawo wieczystego użytkowania gruntu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego bądź spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego,

- b) jego przewidywany okres ekonomicznej użyteczności w danej jednostce jest dłuższy niż rok (12 miesięcy),
- c) jest przeznaczony do wykorzystania na potrzeby jednostki, w tym także do trwałego wykorzystywania przez inne jednostki na podstawie umów najmu, dzierżawy lub leasingu, o ile, w myśl art. 3 ust. 4 ustawy, umowy te nie spełniają definicji leasingu finansowego,
- d) jest kompletny i zdalny do użytkowania.¹³

Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 ust. 1 pkt 15 ustawy o rachunkowości, o ile jest mowa o środkach trwałych – rozumie się przez to, z zastrzeżeniem składników zaliczanych do inwestycji (art. 3 ust. 1 pkt 17 ustawy o rachunkowości) rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, spełniające następujące warunki:

- przewidywany okres ich ekonomicznej użyteczności jest dłuższy niż rok,
- są kompletne,
- są zdalne do użytku,
- są przeznaczone na potrzeby jednostki.

Do środków trwałych zalicza się w szczególności:

- nieruchomości – w tym grunty, prawo użytkowania wieczystego gruntu,
- budowle i budynki, a także będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego,
- maszyny, urządzenia, środki transportu i inne rzeczy,
- ulepszenia w obcych środkach trwałych,
- inwentarz żywy.

Środkami trwałymi są również:

- budynki i budowle wzniesione na cudzym gruncie oraz stanowiące własność jednostki, lecz wymagające wykupu przez nią od Skarbu Państwa,
- ulepszenia dokonane w cudzym obiekcie (budynek, budowla, maszyny, urządzenia), który będzie użytkowany przez jednostkę dłużej niż rok, tzw. inwestycje w obcych środkach trwałych,
- biologiczne aktywa trwałe.

Aktywa biologiczne są szczególnymi aktywami, a ich definicja znajduje się w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 12 *Działalność rolnicza* (KSR 12).

Aktywa biologiczne, zgodnie ze wskazaniami KSR 12, **to zwierzęta lub rośliny uprawne, podlegające przemianie biologicznej**. Ze względu na:

- czas trwania przemiany biologicznej aktywa biologiczne dzielą się na biologiczne aktywa trwałe i biologiczne aktywa obrotowe,
- rodzaj działalności rolniczej aktywa biologiczne dzielą się na: biologiczne aktywa w produkcji zwierzęcej i biologiczne aktywa w produkcji roślinnej.

¹³ Definicja wskazana w KSR 11 *Środki trwałe*.

WAŻNE! Do środków trwałych zalicza się biologiczne aktywa trwałe wykorzystywane przez okres dłuższy niż rok lub cykl produkcyjny kończący się wytwarzaniem produktów rolniczych i będą to:

- biologiczne aktywa trwałe produkcji zwierzęcej oraz
- biologiczne aktywa trwałe produkcji roślinnej.

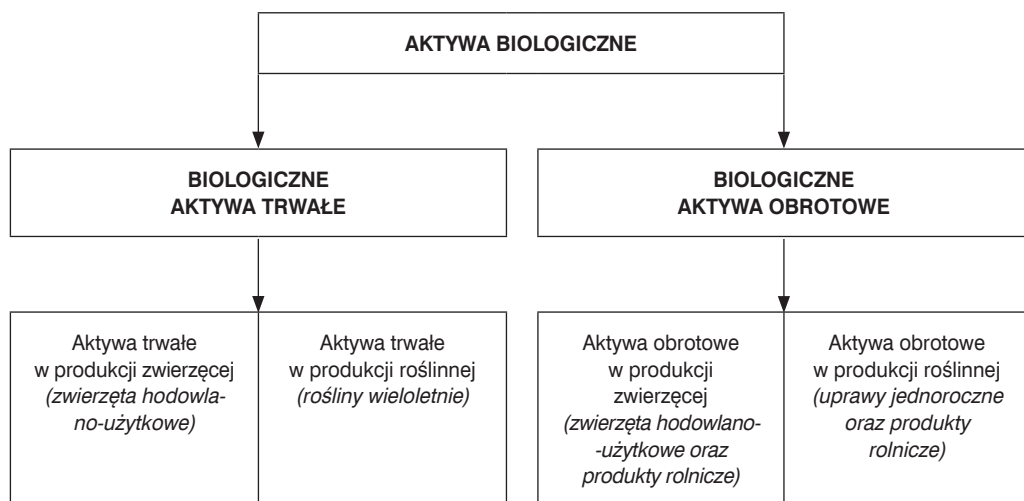
Biologiczne aktywa trwałe w produkcji zwierzęcej dzielą się, ze względu na pełnioną przez nie funkcję, na zwierzęta:

- a) utrzymywane dla reprodukcji (zwierzęta hodowlane) lub dla uzyskania produktów rolniczych (zwierzęta użytkowe), np.: bydło, konie, trzoda chlewna, owce,
- b) pociągowe, np.: konie robocze, woły, muły, osły.

Natomiast biologiczne aktywa trwałe w produkcji roślinnej obejmują uprawy roślin wieloletnich, pełniących funkcję aktywów produkcyjnych; przykładowo są to: drzewa owocowe (sady), plantacje krzewów owocowych (np.: porzeczek, malin czy agrestu), winnice, uprawy truskawek, mateczniki podkładek wegetatywnych, szparagarnie, chmielniki.

KSR 12 definiuje również pojęcie inwentarz żywy. Inwentarz żywy – pojęcie zbiorcze dla zwierzęcych aktywów trwałych i obrotowych, obejmujące zwierzę lub zwierzęta, należące do tego samego lub różnych stad. Odnosząc się do definicji biologicznych aktywów trwałych zaliczanych do środków trwałych, oprócz inwentarza żywego, tj. zwierzęcych aktywów trwałych, do środków trwałych zalicza się także biologiczne aktywa trwałe produkcji roślinnej.

Schemat 1. Podział aktywów biologicznych

Opracowanie własne na podstawie KSR 12 *Działalność rolnicza*

Od 2016 roku obowiązują zmiany wprowadzone do MSR 16 *Środki trwałe*, MSR 41 *Rolnictwo* dotyczące ujmowania aktywów biologicznych w postaci roślin produkcyjnych, które zostały włączone do zakresu MSR 16 i zostały wyłączone z MSR 41.

Roślina produkcyjna (zgodnie z MSR) to roślina uprawna, która:

- jest wykorzystywana do produkcji lub dostarczenia produktów rolniczych,
- powinna, zgodnie z oczekiwaniami, wydać owoce w czasie dłuższym niż jeden okres,
- najprawdopodobniej nie zostanie sprzedana jako produkt rolniczy, z wyjątkiem jednostkowych przypadków sprzedaży jako odpady.

Do roślin produkcyjnych należą: drzewa owocowe, krzewy herbaciane, winorośl, palmy olejowe i kauczukowe itp.

Produkty rosnące na roślinach produkcyjnych np.: jabłka, orzechy, liście herbaty, winogrona są objęte zakresem MSR 41, ponieważ stanowią składnik aktywów biologicznych.

W przedstawionych definicjach pojęcia środki trwałe nie ma wskazania co do konieczności posiadania prawa własności, aby zaliczyć składnik majątku do środków trwałych. Istotne jest, jak to podkreślono w definicji aktywów trwałych, sprawowanie kontroli.

WAŻNE! Jednostka kontroluje składnik aktywów, czyli ponosi ryzyko z nim związane oraz kontroluje korzyści z niego płynące.

W związku z tym środki trwałe w dyspozycji jednostki i objęte ewidencją na koncie 01 *Środki trwałe* dzieli się na własne, w stosunku do których jednostka posiada tytuł własności (np.: zakupione, wytworzone we własnym zakresie, przyjęte jako aport lub nieodpłatnie) i obce.

Użytkowane obce środki trwałe są to środki trwałe:

- przewłaszczone dla zabezpieczenia spłaty kredytu na rzecz kredytodawcy,
- przyjęte w leasing pracowniczy, zgodnie z umowami zawartymi na podstawie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji,
- przyjęte w leasing finansowy (kapitałowy) na czas oznaczony i trwający dłużej niż 12 miesięcy, spełniające warunki przewidziane w art. 3 ust. 4 ustawy o rachunkowości oraz zgodnie z postanowieniami ustaw o podatku dochodowym.

Zgodnie z przepisami zawartymi w art. 3 ust. 4 ustawy o rachunkowości, umowę leasingu kwalifikuje się do umów leasingu finansowego, jeśli spełnia przynajmniej jeden z następujących warunków:

- 1) przenosi własność przedmiotu umowy na korzystającego po zakończeniu okresu, na który została zawarta;
- 2) zawiera prawo do nabycia przedmiotu umowy przez korzystającego, po zakończeniu okresu, na jaki została zawarta, po cenie niższej od jego wartości rynkowej z dnia nabycia;
- 3) okres, na jaki umowa leasingu została zawarta, odpowiada przeważającej części przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności przedmiotu leasingu, przy czym nie może on być krótszy niż 3/4 tego okresu. Prawo własności przedmiotu umowy może być, po okresie, na jaki umowa została zawarta, przeniesiony na korzystającego;
- 4) suma opłat leasingowych, pomniejszonych o dyskonto, ustalona na moment rozpoczęcia okresu leasingu i przypadająca do zapłaty w okresie obowiązywania umowy, przekracza 90% wartości rynkowej przedmiotu umowy na ten dzień. W sumie opłat uwzględnia

się wartość końcową przedmiotu umowy, którą korzystający zobowiązuje się zapłacić za przeniesienie na niego własności tego przedmiotu. Nie zalicza się do sumy opłat warunkowych opłat leasingowych ani płatności na rzecz finansującego za świadczenia dodatkowe, podatków oraz składek na ubezpieczenie tego przedmiotu, jeżeli korzystający pokrywa je niezależnie od opłat za używanie;

- 5) zawiera przyrzeczenie finansującego do zawarcia z korzystającym kolejnej umowy o oddanie w odpłatne używanie tego samego przedmiotu lub przedłużenie umowy dotychczasowej, na warunkach korzystniejszych od przewidzianych w dotychczasowej umowie;
- 6) przewiduje możliwość wypowiedzenia umowy, z zastrzeżeniem, że wszelkie powstałe z tego tytułu koszty i straty poniesione przez finansującego pokrywa korzystający;
- 7) przedmiot umowy został dostosowany do indywidualnych potrzeb korzystającego. Może być on użytkowany wyłącznie przez korzystającego, bez wprowadzenia w nim istotnych zmian.

Do środków trwałych nie zalicza się:

- nieruchomości, zaliczonych do inwestycji w nieruchomości,
- obcych środków trwałych przyjętych w odpłatne lub nieodpłatne użytkowanie na podstawie umów użyczenia (ujmowane w ewidencji pozabilansowej), nie dotyczy to nieruchomości SPZOZ, uzyskanych od Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego w nieodpłatne użytkowanie (ujmowane Wn *Środki trwałe*/Ma *Fundusz założycielski*),
- u leasingodawcy – środków trwałych oddanych w leasing finansowy,
- składników majątku mających cechy środków trwałych nabytych i przeznaczonych do dalszej sprzedaży, stanowiących towary,
- składników majątku mających cechy środków trwałych wytworzonych we własnym zakresie i przeznaczonych do sprzedaży, które są wyrobami gotowymi,
- rzeczowych praw majątkowych, takich jak: służebność przesyłu, służebność gruntowa, służebności osobiste, hipoteka, zastaw oraz użytkowanie.

Obowiązujący od 2019 roku nowy MSSF 16 *Leasing* znosi rozróżnienie pomiędzy leasingiem operacyjnym i leasingiem finansowym. Na mocy nowego standardu aktywa leasingowe (reprezentujące prawo do użytkowania danego aktywa w określonym czasie) oraz zobowiązania leasingowe (reprezentujące zobowiązanie do zapłaty czynszów) są ujmowane dla wszystkich leasingów (z wyjątkiem krótkoterminowych leasingów oraz aktywów niskocennych). Na początku leasingobiorcy powinni ująć prawo do użytkowania aktywa wraz z odnośnym zobowiązaniem leasingowym ustalonym w wysokości zdyskontowanych przyszłych płatności w okresie trwania leasingu.

MSSF 16 w zakresie ujmowania umów leasingu w księgach rachunkowych leasingobiorcy zmienia zasadniczo dotychczasowe podejście MSR 17, na którym bazują polskie przepisy w tym zakresie.

Obiekt inwentarzowy

Podstawową jednostką księgowej ewidencji środków trwałych, dla której ustala się wartość początkową i odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe, jest obiekt inwentarzowy (obiekt środka trwałego). Obiekt inwentarzowy powinien spełniać samodzielnie określo-

ne funkcje w procesach wytwarzania wyrobów, świadczenia usług lub w czynnościach administracyjnych.

Obiektem inwentarzowym jest, co do zasady, pojedynczy środek trwały, który spełnia samodzielnie określone funkcje w procesie działalności gospodarczej. W przypadku zgrupowania środków w celu łącznego wykonywania zadań, na przykład połączenie w linie technologiczne, gniazda produkcyjne, kiedy identyfikujemy zespół/komplet kilku środków trwałych, wówczas **mamy do czynienia z obiektami zbiorczymi.**

Do ustalenia, co wchodzi w skład obiektu środka trwałego, co stanowi oddzielny obiekt, istotne jest uznanie, że środek trwały jest kompletny. Środek trwały jest kompletny, jeżeli może realizować przypisane mu funkcje, co oznacza, że spełnia wszystkie warunki techniczne (pod względem konstrukcyjnym) i prawnie przewidziane dla danej kategorii środków trwałych.

KSR 11 zawiera definicje elementów/części środka trwałego i wyróżnia: części składowe, części dodatkowe i części peryferyjne. Identyfikacja i określenie cech poszczególnych części są niezbędne, w celu określenia kompletności środka trwałego, co za tym idzie uznania za obiekt środka trwałego.

Część składowa jest nieodłącznym elementem środka trwałego warunkującym jego użytkowanie. Część składowa jest powiązana fizycznie (wchodzi w skład danego środka trwałego, np. płyta główna w zespole komputerowym, winda w budynku itp.) lub prawnie ze środkiem trwałym.

Część dodatkowa (dodatkowe wyposażenie) stanowi element środka trwałego zwiększający jego walory, nie jest niezbędna do jego funkcjonowania lub nie powoduje ograniczenia w jego użytkowaniu. Część dodatkowa wchodzi fizycznie w skład środka trwałego lub jest z nim w inny sposób trwale związana (fizycznie lub prawnie). Jest ona ujmowana w wartości księgowej brutto środka trwałego, z którym jest związana, gdyż sama nie może być uznana za kompletny składnik aktywów. Przykładem części dodatkowej jest klimatyzacja lub radio zamontowane w samochodzie, rolety antywłamaniowe w budynku itp.

Częścią peryferyjną jest element fizycznie (konstrukcyjnie) niewchodzący w skład środka trwałego, który realizuje samodzielnie określone funkcje użytkowe. Część peryferyjna nie warunkuje możliwości użytkowania środka trwałego, z którym ma być powiązana, a jej brak nie ogranicza jego właściwości użytkowych. Część peryferyjna zależnie od decyzji jednostki oraz postanowień zawartych w KŚT może stanowić odrębny środek trwały lub wchodzić w skład środka trwałego, z którym jest powiązana. Część peryferyjna może także być użytkowana w powiązaniu z więcej niż jednym środkiem trwałym. Przykładem takiej części jest drukarka komputerowa.

Środek trwały można uznać za kompletny mimo że nie są do niego dołączone części dodatkowe lub części peryferyjne. Części dodatkowe i części peryferyjne, odmiennie niż części składowe, mogą być dołączane lub odłączane od środka trwałego już po jego przyjęciu do użytkowania, lub przełączane między różnymi środkami trwałymi.

Jednostka ustala w dokumentacji zasad (polityki) rachunkowości dolną granicę wartości części dodatkowych i części peryferyjnych ujmowanych jako zwiększenie wartości księgowej brutto środka trwałego¹⁴.

WAŻNE! Kwalifikując poszczególne rzeczowe składniki majątku do środków trwałych, należy wziąć pod uwagę, niezależnie od kryteriów określonych w art. 3 ust. 1 pkt 15, również zasadę istotności, określoną w art. 8 ust. 1 w powiązaniu z art. 4 ust. 4 ustawy o rachunkowości.

Uproszczenia ewidencyjne

Biorąc pod uwagę wskazane przepisy, w przypadku nieistotnej wartości początkowej składnika majątku, spełniającego warunki uznania za środek trwały, możliwe jest stosowanie uproszczeń.

Polegają one na tym, że tego rodzaju składnik majątku:

a) zostaje ujęty w środkach trwałych i:

- objęty zbiorczym obiektem inwentarzowym,
- stanowi pojedynczy obiekt inwentarzowy, ale pod datą przyjęcia do użytkowania jego wartość początkowa jest jednorazowo odpisywana w ciężar kosztów amortyzacji;

b) nie zostaje ujęty w środkach trwałych, a jego wartość początkowa zostaje jednorazowo odpisana:

- w ciężar kosztów materiałów pod datą oddania do użytkowania, jednocześnie jednak przedmiot objęty zostaje ilościową lub ilościowo-wartościową ewidencją pozabilansową,
- w ciężar kosztów materiałów pod datą oddania do użytkowania.

Stosowanie jednego lub jednocześnie kilku uproszczeń, zależnie od cech tego rodzaju składników, wymaga ustalenia jednego lub kilku poziomów wartości początkowej.

Przy ustalaniu ich wysokości bierze się pod uwagę:

- a) przypuszczalną łączną wartość początkową składników, do których stosowane będą uproszczenia w porównaniu do rocznej sumy kosztów lub/i przychodów lub/i aktywów bądź aktywów trwałych,
- b) warunek, że zastosowanie uproszczeń nie zniekształci istotnie obrazu sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego jednostki,
- c) potrzeby ochrony mienia jednostki,
- d) przepisy podatkowe; jeżeli nie przeczy to zasadzie istotności, za dolną granicę wartości początkowej składników uznawanych za środki trwałe można przyjąć kwotę określoną w przepisach o podatku dochodowym.

¹⁴ Więcej na ten temat w KSR 11.

Ustalony poziom(y) istotności, a w szczególności dolna granica wartości początkowej środków trwałych wymaga wpisania do przyjętych przez jednostkę zasad (polityki) rachunkowości¹⁵.

Przykład 1¹⁶

Jednostka w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości uznała, że podstawowym poziomem istotności wartości środków trwałych jest kwota wynikająca z ustawy o podatku dochodowym, wynosząca 3500 zł¹⁷.

Jednostka wprowadziła ponadto dodatkowe poziomy istotności wynoszące 1500 zł oraz 100 zł.

Składniki majątkowe o wartości wyższej niż 3500 zł są uznawane za środki trwałe – obejmowane są ewidencją bilansową środków trwałych i podlegają amortyzacji na zasadach ogólnych.

Składniki majątkowe o wartości powyżej 1500 zł, ale nie wyższej niż 3500 zł są uznawane za środki trwałe, obejmowane ewidencją bilansową środków trwałych z jednoczesnym dokonywaniem od nich jednorazowych odpisów amortyzacyjnych w ciężar kosztów amortyzacji.

Składniki majątkowe o wartości powyżej 100 zł, ale nie wyższej niż 1500 zł nie są uznawane za środki trwałe, ich wartość początkowa podlega odpisaniu w ciężar kosztów zużycia materiałów w momencie przekazania ich do użytkowania, ale z uwagi na potrzebę objęcia ich kontrolą podlegają jednocześnie ujęciu w ewidencji pozabilansowej.

Rzeczowe składniki majątku o okresie użytkowania dłuższym niż rok, ale o wartości nieprzekraczającej 100 zł są odpisywane w ciężar kosztów zużycia materiałów i nie podlegają ewidencji bilansowej ani pozabilansowej.

Po stwierdzeniu, że obiekt spełnia warunki uznania go za środek trwały, chociaż ustawa o rachunkowości tego nie wymaga, następuje jego zaklasyfikowanie do grupy, podgrupy i rodzaju, określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT)¹⁸. Takie podejście dostarcza jednocześnie dane na potrzeby przyporządkowania stawek amortyzacji podatkowej.

Każdemu obiektowi inwentarzowemu nadaje się unikatowy (niepowtarzalny), kolejny numer inwentarzowy, zamieszczany – w miarę możliwości – w sposób trwały na obiekcie. Numer ten, wraz z opisem obiektu środka trwałego, ujemuje się we wchodzącej w skład ewidencji środków trwałych (przyjmującej formę np. kart inwentarzowych) – księdze obiektów (księdze inwentarzowej), prowadzonej na bieżąco oraz odpowiednio przechowywanej i zabezpieczonej, zgodnie z wymogami ustawy.

¹⁵ KSR 11 *Środki trwałe*.

¹⁶ Przykład pochodzi z KSR 11 *Środki trwałe* (według stanu na 10/2018).

¹⁷ Od 1 stycznia 2018 r., w wyniku nowelizacji ustaw o podatku dochodowym (zarówno ustawy o PIT, jak i ustawy o CIT), dotychczasowy limit w wysokości 3500 zł stosowany przy rozliczeniach nabycia, wytworzenia lub ulepszenia środka trwałego (także nabycia wartości niematerialnych i prawnych) został zastąpiony nową graniczną wartością równą 10 000 zł.

¹⁸ Od 1 stycznia 2018 r. dla celów m.in. bilansowych i podatkowych obowiązuje nowa KŚT 2016.

W ramach konta 01 można dokonać podziału środków trwałych na 10 grup, tak jak przewiduje to KŚT i wyodrębnić następujące grupy kont szczegółowych.

Grupa KŚT	Numer konta	Nazwa konta
Grupa 0	01-0	Grunty
Grupa 1	01-1	Budynki i lokale oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego i spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego
Grupa 2	01-2	Obiekty inżynierii lądowej i wodnej
Grupa 3	01-3	Kotły i maszyny energetyczne
Grupa 4	01-4	Maszyny, urządzenia i aparaty ogólnego zastosowania
Grupa 5	01-5	Maszyny, urządzenia i aparaty specjalistyczne
Grupa 6	01-6	Urządzenia techniczne
Grupa 7	01-7	Środki transportu
Grupa 8	01-8	Narzędzia, przyrządy, ruchomości i wyposażenie, gdzie indziej niesklasyfikowane
Grupa 9	01-9	Inwentarz żywy

Wartość początkowa

Przyjęty do użytkowania środek trwały (obiekt inwentarzowy) wycenia się i ujmuje w księgach rachunkowych w wartości początkowej. **Wartością początkową środka trwałego jest cena nabycia**, o której mowa w art. 28 ust. 2 i 8 ustawy o rachunkowości, **lub/i koszt wytworzenia**, o którym mowa w art. 28 ust. 3 i 8 ustawy, **powiększone o koszty finansowania zewnętrznego**, o których mowa w art. 28 ust. 8 ustawy.

Koszty prób i testów (rozruchu technologicznego) przeprowadzanych celem sprawdzenia działania środka trwałego i stwierdzenia jego zdatności do użytkowania zgodnie z zamierzeniami jednostki lub wymogami zewnętrznymi, poniesione przez jednostkę do dnia jego udokumentowanego przyjęcia do użytkowania, zwiększają jego wartość początkową.

Sposób ustalenia ceny nabycia określającej wartość początkową środka trwałego zależy od sposobu jego pozyskania, który obejmuje w szczególności:

- a) zakup (w tym zakup przedmiotu umowy leasingu),
- b) nieodpłatne otrzymanie,
- c) przekwalifikowanie z nieruchomości inwestycyjnych,
- d) ujawnienie,
- e) przekształcenie prawa wieczystego użytkowania w prawo własności gruntu¹⁹.

¹⁹ Szczegółowe wskazówki w tym zakresie znajdują się w KSR 11.

Wartość początkowa środka w leasingu finansowym

Na wartość początkową środka trwałego przyjętego w leasing finansowy składa się cena jego zakupu powiększona o opłatę za zawarcie umowy oraz poniesione przez korzystającego bezpośrednie koszty zawarcia umowy, montażu, fundamentów, przystosowania, ulepszenia i inne podobne.

Zgodnie z Krajowym Standardem Rachunkowości nr 5 *Leasing, najem i dzierżawa* (KSR 5), cenę zakupu ustala się jako niższą spośród:

- wartości rynkowej przedmiotu leasingu, ustalonej na moment rozpoczęcia leasingu, lub
- wartości bieżącej opłat leasingowych, ustalonej za pomocą stopy procentowej leasingu lub stopy procentowej korzystającego.

Wartość rynkowa przedmiotu leasingu odpowiada, w większości przypadków, wartości wskazanej w umowie. Jeżeli ustalenie wartości rynkowej przedmiotu leasingu nie jest wiarygodne, korzystający sam ustala wartość przedmiotu umowy. W tym celu bierze pod uwagę cenę rynkową takiego samego lub podobnego przedmiotu. Jeżeli ustalenie ceny rynkowej przedmiotu leasingu na tej podstawie nie jest praktycznie możliwe (co dotyczy np. specjalistycznych maszyn i urządzeń dostosowanych wyłącznie do potrzeb korzystającego), to wartość przedmiotu leasingu ustala się drogą zdyskontowania (ustalenia wartości bieżącej) sumy opłat z tytułu leasingu wynikających z umowy.

Wartość początkową środka trwałego otrzymanego nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny, ustala się w wysokości ceny sprzedaży albo inaczej ustalonej wartości godziwej takiego samego lub podobnego składnika aktywów.

Wartość środka przy przekwalifikowaniu nieruchomości

W razie pozyskania środka trwałego przez przekwalifikowanie z nieruchomości inwestycyjnej, zgodnie z zapisami KSR 11, wartość początkową powstałego tą drogą środka trwałego stanowi:

- a) jego wartość księgowa netto na dzień przekwalifikowania – jeżeli zgodnie z przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości jednostka wycenia nieruchomości inwestycyjne według zasad określonych dla środków trwałych; jednostka ujmuje w księgach rachunkowych odrębnie wartość księgową brutto i umorzenie oraz ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości;
- b) jego wartość księgowa netto na dzień przekwalifikowania, ustalona w wartości godziwej – jeżeli nieruchomość była od początku ujmowana w jednostce jako nieruchomość inwestycyjna i wyceniana w wartości godziwej, jednostka na dzień przekwalifikowania nieruchomości wycenia ją w wartości godziwej, a zmianę wartości rozlicza zgodnie z zasadami właściwymi dla inwestycji; tak ustalona wartość księgowa netto stanowi wartość początkową środka trwałego przyjętego w wyniku przekwalifikowania;
- c) jego wartość księgowa brutto pomniejszona o dotychczasowe umorzenie i odpisy aktualizujące, o ile kiedykolwiek w okresach wcześniejszych składnik majątku był ujęty jako środek trwały – jeżeli jednostka, zgodnie z przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowo-

ści wycenia nieruchomości inwestycyjne w cenie rynkowej bądź inaczej określonej wartości godziwej.

Jeśli nie jest możliwe ustalenie historycznej wartości początkowej przeksięgowanego (przekwalifikowywanego) składnika majątku, wówczas jego wartość początkową na dzień przekwalifikowania stanowi cena sprzedaży takiego samego lub podobnego przedmiotu. Jednocześnie na dzień przekwalifikowania przeprowadza się, zgodnie z KSR nr 4 *Utrata wartości aktywów*, test na utratę wartości środka trwałego, dokonując ewentualnego odpisu aktualizującego w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych.

Różnica między wartością księgową netto przekwalifikowanej nieruchomości inwestycyjnej a wartością początkową środka trwałego ujętego w wyniku operacji jest ujmowana odpowiednio w pozostałych przychodach operacyjnych lub w pozostałych kosztach operacyjnych.

Przykład 2

Przekwalifikowanie inwestycji w nieruchomości, wycenianej według ceny rynkowej bądź inaczej określonej wartości godziwej, do środków trwałych (wzrost wartości):

04-1				06-1				76-0			
Nieruchomości inwestycyjne				Odpisy aktualizujące nieruchomości inwestycyjne				Pozostałe przychody operacyjne			
(Sp)	100.000	110.000	(3)	1)	30.000	20.000	(Sp)		30.000	(1)	
2)	10.000					10.000	(2)				
</											

Przykład 3

Przekwalifikowanie inwestycji w nieruchomości, wycenianej według ceny rynkowej bądź inaczej określonej wartości godziwej, do środków trwałych (spadek wartości):

04-1 Nieruchomości inwestycyjne				06-1 Odpisy aktualizujące nieruchomości inwestycyjne				76-1 Pozostałe koszty operacyjne			
(Sp)	100.000	30.000	(2)	2)	30.000	20.000	(Sp)	1)	10.000		
		70.000	(3)			10.000	(1)				

01 Środki trwałe			
	3)	70.000	

Objaśnienie do przykładu 3:

Sp.	Wartość początkowa nieruchomości inwestycyjnej	100.000 zł
Sp.	Dotychczas ujęte odpisy aktualizujące, korygujące wartość inwestycji	20.000 zł
	Wartość netto nieruchomości inwestycyjnej	80.000 zł
1.	Ujęcie spadku wartości inwestycji do poziomu aktualnej wartości – 70.000 zł	10.000 zł
2.	Prześięgowanie dotychczas ujętych odpisów aktualizujących w celu ustalenia wartości netto nieruchomości inwestycyjnej na moment jej przekwalifikowania	30.000 zł
3.	Przyjęcie na stan środków trwałych, nieruchomości w wartości początkowej 70.000 zł, równej wartości netto przekwalifikowanej inwestycji	70.000 zł

Przykład 4

Przekwalifikowanie nieruchomości inwestycyjnej, wycenianej według zasad stosowanych do wyceny środków trwałych, do środków trwałych:

04-1 Nieruchomości inwestycyjne				01 Środki trwałe		07-3 Odpisy umorzeniowe inwestycji w nieruchomości			
(Sp)	200.000	200.000	(1)	1)	200.000	2)	20.000	20.000	(Sp)

07-1 Odpisy umorzeniowe środków trwałych			
		20.000	(2)